

บทที่ 3

การคุ้มครองสิทธิของพยานและผู้เสียหายตามกฎหมายไทย

การดำเนินกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรนั้นส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลกไม่เว้นแต่ประเทศไทยเองก็ถือว่าได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน เนื่องจากฐานความผิดทั้งตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ มีลักษณะสำคัญ คือ มีลักษณะการกระทำผิดแบบข้ามชาติ ซึ่งในประเทศไทยเองก็ถือว่าเป็นประเทศที่ทั้งเป็นแหล่งที่มา เส้นทางผ่าน และจุดหมายปลายทางขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งการกระทำผิดโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้นมีหลายฐานความผิดไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานการมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร การฟอกเงิน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การขัดขวางความยุติธรรม และอาชญากรรมร้ายแรงตามที่กำหนดไว้ในทั้งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาทั้ง 3 ฉบับ ได้แก่ ความผิดฐานค้ามนุษย์ ความผิดฐานลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน และความผิดฐานลักลอบค้าอาวุธโดยผิดกฎหมาย ซึ่งการกระทำผิดในฐานความผิดต่างๆ ขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้นส่งผลกระทบต่อพยานและผู้เสียหายในแง่การถูกคุกคามหรือถูกข่มขู่จากองค์กรอาชญากรรมจากการมาให้การอันเป็นพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม รวมถึงครอบครัวหรือบุคคลที่ใกล้ชิดพยานก็อาจได้รับการคุกคามหรือข่มขู่ด้วย ดังนั้น รัฐก็ควรให้การคุ้มครองแก่บุคคลเหล่านี้ด้วย นอกจากนี้ในสถานการณ์คุ้มครองผู้เสียหายตามพิธีสารฯ นั้นก็ได้แก่ ผู้หญิงและเด็กที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผู้เสียหายจากการถูกลักลอบขนย้ายถิ่นฐาน ซึ่งประเทศไทยเองก็เป็นประเทศหนึ่งซึ่งพบผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นจำนวนมาก อีกทั้งการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์บางครั้งมักจะเกิดควบคู่กับความผิดฐานลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นฐาน

ดังนั้น การที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารอีก 2 ฉบับ อันได้แก่ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ ส่วนพิธีสารเพื่อต่อต้านการผลิตและการค้าอาวุธปืน ชิ้นส่วนอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนโดยผิดกฎหมายนั้นประเทศไทยยังมีได้ลงนามเป็นภาคีในพิธีสารนี้แต่จากการพิจารณาตามบทบัญญัติของพิธีสารฯ นี้ดังที่ได้ศึกษามาแล้วเห็นว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะนำมาตราการต่างๆ ทั้งตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ทั้ง 3 ฉบับมาอนุวัติการเป็นกฎหมายไทย อีกทั้งกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับฐานความผิดที่ให้การคุ้มครองแก่พยานและผู้เสียหายนั้นยังไม่ครอบคลุมตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารทั้ง 3

ฉบับ ในบทนี้จึงเป็นการศึกษากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ และพิธีสารทั้ง 3 ฉบับ ดังจะได้พิจารณาดังต่อไปนี้

3.1 สิทธิของพยานและผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญของไทย

ตามรัฐธรรมนูญของไทยได้ให้การคุ้มครองทั้งสิทธิของพยานและผู้เสียหายไว้ด้วย เนื่องจากเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรได้รับโดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพยานและผู้เสียหายดังนี้

3.1.1 สิทธิของพยาน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ฉบับปัจจุบันได้มีสาระสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการคุ้มครองพยานในคดีอาญาโดยปรากฏอยู่ในมาตรา 40 ซึ่งได้บัญญัติถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของพยานในคดีอาญาดังต่อไปนี้

“(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เหตุผลและเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของพยานในคดีอาญาไว้ตามมาตรานี้ เนื่องมาจากการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันได้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยมิชอบ ในขณะที่พยานในคดีอาญากลับไม่ได้รับความคุ้มครองและดูแลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่าที่ควร ทั้งที่พยานบุคคลมีความสำคัญมากต่อระบบกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ในการที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยเพื่อให้เห็นจนสิ้นสงสัย จนพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้ หากพยานบุคคลเกิดความหวาดกลัวว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ก็จะไม่ให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรม ความเสียหายแก่สังคมย่อมเกิดขึ้น เนื่องจากอาจจะทำให้อาชญากรไม่ต้องรับโทษ หรืออาจทำให้อาชญากรเกิดความย่อมนใจในการที่จะกระทำความผิดครั้งต่อไป ในทาง

กลับกัน หากผู้กระทำความผิดรู้ว่ามีพยานบุคคลรู้เห็นการกระทำของตนก็อาจสารภาพผิดไม่กล้าสู้คดี ทำให้การพิจารณาคดีสิ้นสุดโดยเร็วได้ ตลอดจนในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีพยานมายืนยันความบริสุทธิ์ของตนก็อาจทำให้เขาพ้นผิดได้¹ ดังนั้น พยานบุคคลในคดีอาญาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม รัฐธรรมนูญมาตรา ๖๖ จึงมีความสำคัญในการควบคุมความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และค้นหาความยุติธรรมตามระบบกฎหมาย

นอกจากนั้น เพื่อให้เป็นไปความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 สำนักงานคุ้มครองพยานจึงได้ประกาศคำรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาไว้ด้วย โดยได้กำหนดถึงสิทธิของพยานดังต่อไปนี้²

- 1) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย หากได้รับการข่มขู่ คุกคาม อันเป็นผลจากการที่จะมาหรือได้มาเป็นพยาน
- 2) สิทธิที่จะร้องขอให้คุ้มครองความปลอดภัยบุคคลใกล้ชิด หากได้รับการข่มขู่ คุกคาม อันเป็นผลจากการที่ตนเองจะมาเป็นพยาน
- 3) สิทธิที่จะได้รับคำตอบแทนจากการมาให้ข้อเท็จจริงกับพนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือ ศาล
- 4) สิทธิที่จะได้รับคำตอบแทนความเสียหาย กรณีเกิดความเสียหาย แก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน
- 5) สิทธิที่จะได้รับค่าใช้จ่ายกรณีเข้าสู่มาตรการคุ้มครองพยาน ทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าสิทธิของพยานตามกฎหมายของไทยถือว่าสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 24 กล่าวคือ มีการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยหากได้รับการข่มขู่

¹ มานิต จุมปา, รัฐธรรมนูญใหม่มีอะไรใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดือนตุลา, 2541), หน้า 275-276.

² คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, กรม, ร่างคู่มือการประสานการส่งต่อพยานให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือหน่วยงานอื่นที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน, กรุงเทพมหานคร: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2550. (อัดสำเนา)

คุกคาม อันเป็นผลจากการที่ตนเองจะมาเป็นพยาน รวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้ใกล้ชิดของพยานที่อาจได้รับการคุกคาม ช่มชู้ด้วย นอกจากนี้ยังให้คำตอบแทนในกรณีที่พยานมาให้การ หรือได้รับคำตอบแทนกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินด้วย และหากเข้าสู่มาตรการคุ้มครองพยานก็จะมีสิทธิได้รับคำตอบแทนด้วย

3.1.2 สิทธิของผู้เสียหาย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 ได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิของผู้เสียหายไว้ดังนี้

“(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนคำตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ”

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญตามมาตราดังกล่าวข้างต้นได้คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในเรื่องการให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และได้รับความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ในคำตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองผู้เสียหายตามอนุสัญญาฯ ข้อ 25 ที่กำหนดให้รัฐภาคีได้กำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนและการชดเชยเยียวยา แต่ตามรัฐธรรมนูญของไทยไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกคุกคาม ช่มชู้ไว้โดยเฉพาะ อีกทั้งไม่ได้กล่าวถึงการที่รัฐต้องดำเนินการให้ความเห็นและความรู้สึกของผู้เสียหายได้รับการนำเสนอและพิจารณาในขั้นตอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ ตามรัฐธรรมนูญของไทยยังได้ให้การคุ้มครองแก่ผู้เสียหายที่เป็นหญิงและเด็กให้มีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม รวมถึงมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับการ

คุ้มครองผู้เสียหายตามพิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิง และเด็กซึ่งเป็นพิธีสารที่คุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั่นเอง

เหตุผลและเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติเรื่องสิทธิของผู้เสียหายนั้นสืบเนื่องมาจากแนวคิดที่ว่า ในรัฐสมัยใหม่ "รัฐ" เป็นผู้ที่มีหน้าที่ป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว มีผู้ได้รับความเสียหายหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "เหยื่ออาชญากรรม" หากผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดอาญาได้ก็ถือได้ว่า ความเสียหายที่ได้รับถูกเยียวยาแล้ว แต่หากไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดอาญาได้ ไม่ว่าจะเพราะหาตัวผู้กระทำความผิดไม่ได้ หรือผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินเงินทอง ใครจะเป็นผู้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย แม้แต่ในบางกรณีปรากฏว่าผู้เสียหายกลับถูกซ้ำเติมจากกระบวนการ และเจ้าพนักงานของรัฐเสียอีก

ดังนั้น การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม โดยจะต้องคุ้มครองดูแลให้ผู้เสียหายได้รับสิทธิต่างๆ นั้นด้วย เป็นการสะท้อนถึงแนวคิดการสงเคราะห์กันระหว่างคนในสังคมเดียวกัน และแนวความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐที่จะต้องปกป้องประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม แต่อย่างไรก็ตาม รัฐจะช่วยเหลือก็แต่เฉพาะผู้ที่ไม่มีโอกาสได้รับการเยียวยาโดยหนทางอื่น ซึ่งการได้รับการเยียวยาหรือไม่นั้นพิจารณาในทุกๆ ทางว่าผู้เสียหายได้รับการเยียวยาแล้วหรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าการเยียวยาโดยรัฐนี้ รัฐสามารถใช้สิทธิไล่เบียดต่อไปได้ โดยรัฐสามารถเรียกร้องเอาจากผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้น จึงไม่เป็นการสร้างภาระให้กับรัฐจนเกินไป³

3.2 ลักษณะของพยานและผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไทย

สำหรับลักษณะของพยานและผู้เสียหายนั้นตามกฎหมายไทยได้ให้การคุ้มครองไว้ในลักษณะที่เหมือนและแตกต่างจากอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ดังนั้น เพื่อเป็นการพิจารณาถึงว่า

³ ชาตี ชัยเดชสุริยะ และมานิตย์ จุมปา, รัฐธรรมนูญของเรา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดือนตุลา, 2541), หน้า 60.

ลักษณะของพยานและผู้เสียหายว่ามีความสอดคล้องตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ หรือไม่ จึงต้องมาพิจารณาถึงลักษณะการคุ้มครองที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายไทยดังจะได้พิจารณาดังต่อไปนี้

3.2.1 พยานและบุคคลผู้ใกล้ชิดพยาน

คำว่า "พยาน" นั้นตามกฎหมายไทยได้มีการบัญญัติคำนิยามไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในมาตรา 3 โดยได้ให้นิยามไว้ว่าหมายถึง พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริง ต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน โดยพยานที่จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ฉบับนี้จะได้รับการคุ้มครองโดยไม่จำกัดเชื้อชาติและสัญชาติ ดังนั้น คนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย หรือนักท่องเที่ยวต่างชาตินี้ที่มาเป็นพยานในคดีอาญาก็มีสิทธิขอรับความคุ้มครองความปลอดภัยได้ด้วยเช่นกัน⁴

นอกจากนั้นยังได้ให้ความคุ้มครองกับผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานด้วย ทั้งนี้ ในบางกรณีแม้ตัวพยานเองจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้อยู่ในความปลอดภัยแล้ว แต่การที่พยานเองมาเปิดเผยข้อมูลของอาชญากรต่อรัฐแล้วอาจทำให้อาชญากรคุกคามเอากับผู้ที่มีความสัมพันธ์กับพยานได้ทั้งนี้เพื่อเป็นการข่มขู่ไม่ให้พยานบอกความลับหรือข้อมูลของตนแก่ราชการ หรือบางกรณีเมื่ออาชญากรล่วงรู้ว่าพยานได้บอกข้อมูลของพวกเขาตนแก่ราชการจนหมดสิ้น หรือกรณีอาชญากรที่กลับตนหันมาให้ความร่วมมือกับราชการบอกข้อมูลแก่เจ้าพนักงานราชการไปอาจทำให้บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพยานตกเป็นเหยื่อในการแก้แค้นได้ ดังนั้น กฎหมายไทยจึงเห็นความสำคัญในการคุ้มครองผู้ที่มีความสัมพันธ์กับพยานด้วยเช่นกัน โดยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานนั้นหมายถึง สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน และให้หมายรวมถึงบุคคลอื่นใดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานด้วย ซึ่งการที่จะได้รับการคุ้มครองนั้นบุคคลผู้ใกล้ชิดพยานต้องมีการร้องขอให้ความคุ้มครองและบุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครองด้วย⁵

⁴ ขนิษฐา คล้ายฉ่ำ. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน. สัมภาษณ์. 5 กันยายน 2550.

⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, มาตรา 7 และมาตรา 11

จากการให้คำนิยามคำว่า "พยาน" ตามกฎหมายไทยนี้เมื่อเปรียบเทียบกับอนุสัญญาฯ นั้นถือว่าแคบกว่า เพราะตามอนุสัญญาฯ ข้อ 24 นั้นถึงแม้ไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า "พยาน" ไว้ แต่ได้ตีความไว้ว่า "พยานให้รวมถึงบุคคลที่มีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร หรือผู้ร่วมกระทำอาชญากรรม แต่ตัดสินใจมาให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรม"* แต่ตามกฎหมายไทยตามคำนิยามไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้น กล่าวว่า พยานมิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

เพื่อความเข้าใจในการเปรียบเทียบลักษณะพยานที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาฯ และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยิงขึ้นผู้เขียนจึงขอเสนอการเปรียบเทียบในลักษณะตาราง

ตารางที่ 1

ตารางเปรียบเทียบการกำหนดตัวบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 24 กับพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546

การกำหนดตัวบุคคลที่ได้รับการคุ้มครอง	อนุสัญญาฯ ข้อ 24	พรบ.คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546	สิ่งที่พรบ.คุ้มครองพยานฯ ยังขาดหรือไม่มีตามที่อนุสัญญาฯ กำหนด
	พยาน (ให้รวมถึงพยานที่	พยาน (ผู้มาให้หรือจะมาให้ข้อเท็จจริง แต่ไม่ให้	ยังไม่คุ้มครองถึงจำเลยที่เป็นพยาน

* The term "witness" is not defined, but article 24 limits the witnesses to whom the obligations apply to "witnesses in criminal proceedings who give testimony concerning offences covered by this Convention and, as appropriate,... their relatives and other persons close to them" Witnesses can be either simple observers of a crime or victims of the crime. Witnesses can also be individuals who belonged to an organized criminal group or who committed a crime and then decided to collaborate with the justice system.

การกำหนดตัวบุคคลที่ ได้รับการคุ้มครอง	อนุสัญญาฯข้อ24	พรบ.คุ้มครองพยานใน คดีอาญาพ.ศ.2546	สิ่งที่พรบ.คุ้มครอง พยานฯ ยังขาด หรือไม่มีตามที่ อนุสัญญาฯกำหนด
	เป็นจำเลยแต่กลับ ใจมาให้การแก่รัฐ ตามความผิดที่ ครอบคลุมตาม อนุสัญญาฯ ด้วย)	หมาย ความรวมถึง จำเลยที่อ้างตนเองเป็น พยาน)	
	ญาติ	ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน	
	บุคคลอื่นที่ใกล้ชิด พยาน	บุคคลอื่นที่มีความ ใกล้ชิดกับพยาน สามี ภรรยา	
	ผู้เสียหายที่อยู่ใน ฐานะพยาน	-	ยังขาดผู้เสียหายที่ อยู่ในฐานะพยาน
หมายเหตุ	ข้อ24วรรค1,วรรค4	มาตรา3,6,7,9,11	

ดังนั้น ถือว่าตามอนุสัญญาฯ ได้ให้การคุ้มครองพยานที่กว้างกว่ากฎหมายไทย ซึ่งเพื่อความสอดคล้องและเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในการให้การคุ้มครองแก่พยาน จึงสมควรแก้ไข
 นิยามของพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในมาตรา 3 ให้
 ครอบคลุมถึงอาชญากรผู้กระทำผิดที่ได้มาให้ความร่วมมือในการให้การในฐานะพยานด้วย
 เนื่องจากบทบัญญัติตามอนุสัญญาฯ มุ่งคุ้มครองบุคคลดังกล่าวด้วย

3.2.2 ผู้เสียหาย

คำว่า "ผู้เสียหาย" นั้นในกฎหมายไทยได้มีการให้นิยามไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา มาตรา 2 (4) โดยให้หมายความถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำ
 ผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้

นอกจากนั้นได้มีการให้คำนิยามไว้ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยให้นิยามไว้ว่า “ผู้เสียหาย” หมายถึง “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น”

ดังนั้น จากคำนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายไทยนั้นผู้ที่ได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการกฎหมายอาญา และได้รับการชดใช้หรือชดเชยนั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยแท้จริง กล่าวคือ เป็นเหยื่อจากการกระทำอาชญากรรมโดยตรงโดยตนต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดดังกล่าวเลย โดยผู้เสียหายเหล่านี้จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐโดยจะอยู่ในรูปของค่าตอบแทนซึ่งเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายพึงมีสิทธิได้รับหรือตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น

เพื่อความเข้าใจในการเปรียบเทียบลักษณะของผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาฯ กับตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ผู้เขียนจึงขอเสนอการเปรียบเทียบในลักษณะตาราง

ตารางที่ 2

ตารางเปรียบเทียบการกำหนดตัวบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 25 กับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

	อนุสัญญาฯ ข้อ 25	พรบ.ค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544	สิ่งที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ยังขาดหรือไม่มีตามที่อนุสัญญาฯ กำหนด
ผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง	ผู้เสียหาย	1.ผู้เสียหาย	
	ตามอนุสัญญาฯ	2.ต้องเป็นผู้เสียหายที่	

	อนุสัญญาฯ ข้อ 25	พรบ.ค่าตอบแทน ผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ.2544	สิ่งที่พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ยังขาดหรือไม่มีตามที่ อนุสัญญาฯ กำหนด
	ไม่ได้ให้นิยามของ ผู้เสียหายไว้ดังนั้น จึง เป็นการเปิดโอกาส ให้แก่รัฐภาคีในการ บัญญัตินิยามได้เอง ตามความเหมาะสม	เข้าเงื่อนไขตาม พระราชบัญญัติทั้ง 3 ข้อ(จำเลยในคดีอาญา) คือ (1)เป็นจำเลยที่ถูก ดำเนินคดีโดยพนักงาน อัยการ(2)ถูกคุมขังใน ระหว่างพิจารณาคดี และ(3)ปรากฏหลักฐาน ชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็น ผู้กระทำความผิดและมี การถอนฟ้องในระหว่าง ดำเนินคดี หรือปรากฏ ตามคำพิพากษาอันถึง ที่สุด ใน คดี นั้น ว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำ ความผิดหรือการกระทำ ของจำเลยไม่ เป็น ความผิด	

3.2.2.1 ผู้หญิงและเด็ก

ในเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นหญิงและเด็กนั้นโดยเฉพาะในเรื่องการป้องกันและปราบปรามผู้หญิงและเด็กจากการค้ามนุษย์นั้นปัจจุบันในประเทศไทยได้มีการออกกฎหมายในเรื่องนี้โดยตรงแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามพิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปราม และ

ลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กจึงได้มีการออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ขึ้น โดยในพระราชบัญญัตินี้ได้มีการให้คำนิยามของคำว่า "เด็ก" ไว้ว่าหมายถึง "บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี" (ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย) แต่สำหรับนิยามของคำว่า "ผู้หญิง" หมายถึง เฉพาะหญิงที่อายุเกิน 18 ปีบริบูรณ์ นับวันที่ถูกกระทำ⁶

จากการให้คำนิยามของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 จะเห็นได้ว่านิยามนั้นมีความหมายสอดคล้องเช่นเดียวกับการให้คำนิยามในพิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กแล้ว

3.2.2.2 ผู้ถูกกระทำจากการถูกลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน

ตามกฎหมายไทยไม่ได้นิยามคำว่า ผู้ถูกกระทำจากการถูกลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานไว้ แต่เพื่อความสมบูรณ์แก่การปรับใช้ตามพิธีสารฯ จึงต้องมาพิจารณาคำที่ใกล้เคียงกัน คือ คำว่า "คนต่างด้าว" นั้นตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 นั้นได้ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง "บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย"

นอกจากนั้นตามพระราชบัญญัตินี้ยังได้ให้นิยามของคำว่า "คนเข้าเมือง" ไว้ด้วย ซึ่งหมายความว่า "คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักร"

ดังนั้น หากจะกล่าวถึงความหมายโดยสรุปของคำว่า ผู้ถูกกระทำจากการถูกลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานนั้นตามพิธีสารฯ ก็หมายความว่า บุคคลที่ถูกจัดให้มีการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยที่บุคคลนั้นมีเชื้อชาติของผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐภาคีที่เข้าไปนั้น ซึ่งผู้ทำการลักลอบขนจะได้ซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอื่นจากการลักลอบขนนั้นไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม

⁶ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการค้ามนุษย์วันที่ 13-14 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ณ โรงแรมดุสิตไฮสแลนด์รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย, หน้า 4.

3.3 เขตอำนาจในการดำเนินคดีของไทย

ตามกฎหมายภายในประเทศไทย ในประมวลกฎหมายอาญาได้มีการบัญญัติหลักดินแดนไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6 หลักอำนาจลงโทษสากลในมาตรา 7 และหลักบุคคลในมาตรา 8, 9 นอกจากนี้ยังนำหลักที่ว่า “บุคคลที่กระทำความผิดครั้งเดียวไม่ควรต้องถูกพิจารณาคดีซ้ำสอง” หรือที่เรียกว่า non bis in idem มาบัญญัติไว้ในมาตรา 10 และ 11

จากการกำหนดเขตอำนาจโดยใช้หลักทั้ง 3 ประการ คือ หลักดินแดน หลักบุคคล และหลักอำนาจลงโทษสากลที่กล่าวมานี้ ได้นำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย⁷ ดังนี้

(1) หลักดินแดน (Territorial Principle) ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องรับโทษตามกฎหมาย...” ด้วยเหตุที่ว่ากฎหมายอาญาบัญญัติขึ้น เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความปลอดภัยในพื้นที่ จึงใช้บังคับกับการกระทำความผิดทุกชนิดในราชอาณาจักร

(2) หลักบุคคล (Nationality Principle) เนื่องจากการถือหลักดินแดนโดยเคร่งครัดอาจจะเป็นอุปสรรคหรือเป็นข้อจำกัดต่อการลงโทษการกระทำที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงได้รองรับหลักบุคคลเอาไว้ด้วยเพื่อเสริมหลักดินแดน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 “ผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และ (ก) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย ...” (ข) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าวและรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหาย

(3) หลักอำนาจลงโทษสากล (Universal Principle) เนื่องจากยังไม่มีข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน จึงให้เป็นไปตามกฎหมายอาญาของแต่ละประเทศที่จะบัญญัติขึ้น

⁷ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, รวมกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538), หน้า 6.

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย⁸ ได้บัญญัติลักษณะความผิดทางอาญาที่ใช้หลักอำนาจลงโทษสากลไว้ในมาตรา 7 อันได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ หรือเอกสาร และความผิดฐานชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ในทะเลหลวง ซึ่งเป็นกรณีที่มีปัญหาน้อยที่สุด เพราะไม่มีปัญหาเรื่องหลักดินแดน หรือเป็นความผิดที่บัญญัติโดยกฎหมายภายใน สามารถใช้ได้ทั่วไป ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นคนสัญชาติใด

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าโดยหลักแล้วตามกฎหมายอาญาของไทยนั้นมีเขตอำนาจในการดำเนินคดีได้เฉพาะในอาณาจักรไทยเท่านั้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเขตอำนาจตามอนุสัญญาแล้วตามบทบัญญัติตามข้อ 15 แห่งอนุสัญญา เป็นการกำหนดเขตอำนาจ (Jurisdiction) ของแต่ละรัฐเหนือความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง เพื่อให้ศาลของแต่ละรัฐภาคีสามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้เมื่อพบผู้กระทำความผิดในดินแดนของตน ถึงแม้ว่าความผิดจะมีได้กระทำความผิดในอาณาเขตของรัฐหรือบุคคลจะไม่ใช่สัญชาติของรัฐตนก็ตาม

โดยแม้ตามอนุสัญญา ข้อ 15 วรรค 3 ได้นำ "หลักบุคคล" มาบัญญัติไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักบุคคลตามมาตรา 8 และมาตรา 9 ของประมวลกฎหมายอาญาก็ตาม แต่กรณีตามมาตรา 8 นี้ได้กำหนดไว้เฉพาะบางความผิดเท่านั้น⁹ โดยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนไทย และได้กระทำ

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7

⁹ มาตรา 8 ประมวลกฎหมายอาญา " ผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และ

(ก) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือ

(ข) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหาย และผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ

ถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดดังระบุไว้ต่อไปนี้จะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักร คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 217 มาตรา 218 มาตรา 221 มาตรา 223 ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา 220 วรรคแรก และมาตรา 224 มาตรา 226 มาตรา 228 ถึงมาตรา 232 มาตรา 237 และมาตรา 233 ถึงมาตรา 236 ทั้งนี้เฉพาะเมื่อเป็นกรณีต้องระวางโทษตามมาตรา 238

(2) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 264 มาตรา 265 มาตรา 266(1) และ (2) มาตรา 268 ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา 267 และมาตรา 269

ความผิดนอกราชอาณาจักร จะต้องปรากฏว่ารัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ ศาลไทยจึงจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ ดังนั้น ความผิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 8 จึงยังไม่ครอบคลุมความผิดตามที่อนุสัญญา กล่าวคือ ไม่สอดคล้องกับอนุสัญญา ข้อ 16 วรรค 10 ด้วย เพราะตามข้อนี้รัฐภาคีที่ปฏิเสธการส่งคนชาติข้ามแดน ต้องฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าวเอง โดยไม่ต้องรอให้รัฐภาคีที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายร้องขอให้ลงโทษก่อน เพราะฉะนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาข้อ 15 วรรค 3 ประเทศไทยต้องบัญญัติกฎหมายให้ศาลไทยมีเขตอำนาจเหนือความผิด ในทุกกรณีที่คนสัญชาติไทยได้กระทำขึ้น เพื่อที่หากศาลไทยได้ปฏิเสธการส่งคนชาติในฐานะผู้ร้ายข้ามแดน ก็จะสามารถดำเนินคดีแก่บุคคลนั้นเองได้ตามกฎหมายภายใน

ส่วนกรณีมาตรา 9¹⁰ นั้น แม้จะนำหลักบุคคลมาใช้ แต่ก็จำกัดเฉพาะกรณีเจ้าพนักงานไทยกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรซึ่งไม่ครอบคลุมตามอนุสัญญา เพราะตามอนุสัญญา นั้นได้กำหนดเขตอำนาจให้สามารถดำเนินคดีต่อเจ้าพนักงานรัฐต่างประเทศด้วย

-
- (3) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 280 และมาตรา 285 ทั้งนี้เฉพาะที่
 - (4) เกี่ยวกับมาตรา 276
 - (5) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288 ถึงมาตรา 290
 - (6) ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 295 ถึงมาตรา 298
 - (7) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 306 ถึงมาตรา 308
 - (8) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 309 มาตรา 310 มาตรา 312 ถึงมาตรา 315 และมาตรา 317 ถึงมาตรา 320
 - (9) ความผิดฐานลักทรัพย์และฉ้อทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 336
 - (10) ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 337 ถึงมาตรา 340
 - (11) ความผิดฐานฉ้อโกง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 341 ถึงมาตรา 344 มาตรา 346 และมาตรา 347
 - (12) ความผิดฐานยักยอก ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 352 ถึงมาตรา 354
 - (13) ความผิดฐานรับของโจร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 357
 - (14) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 358 ถึงมาตรา 360

ส่วนกรณีตามอนุสัญญาข้อ 15 วรรค 4 เป็นการนำ "หลักอำนาจลงโทษสากล" มาบัญญัติไว้ ซึ่งหลักดังกล่าวทำให้รัฐสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดนอกอาณาเขตของรัฐได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติของผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหาย จากการศึกษาพบว่ามีกรณีนำหลักอำนาจลงโทษสากลมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 7 แต่ก็จำกัดเฉพาะประเภทความผิดตามที่กำหนดไว้เท่านั้น¹⁰ ดังนั้น จึงยังไม่ครอบคลุมความผิดตามอนุสัญญาฯ ทุกกรณี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความผิดร้ายแรงซึ่งกระทำโดยกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรนั้นเป็นความผิดที่มีลักษณะข้ามชาติ กล่าวคือ มีความเกี่ยวข้องกับรัฐมากกว่า 1 รัฐขึ้นไป จึงเห็นว่าการที่ประเทศไทยควรรับเอามาตรการตามข้อ 15 วรรค 4 มาปฏิบัติ โดยการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดตามทีอนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึง อันได้แก่ การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร การฟอกเงิน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การขัดขวางความยุติธรรม และอาชญากรรมร้ายแรงที่ได้กระทำความผิดนอกอาณาจักร ให้ต้องรับโทษในราชอาณาจักรไทยด้วย

ส่วนในกรณีความผิดที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์นั้น เพื่อให้สอดคล้องกับพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กนั้น ปัจจุบันได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ได้ขยายเขตอำนาจในการดำเนินคดีของไทยให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้

¹⁰ มาตรา 9 ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า "เจ้าพนักงานของรัฐบาลไทยกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 147 ถึงมาตรา 166 และมาตรา 200 ถึงมาตรา 205 นอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร"

¹¹ มาตรา 7 ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิด ดังระบุไว้ต่อไปนี้ นอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร คือ

- (1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 107 ถึงมาตรา 129
- (2) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 240 ถึงมาตรา 249 มาตรา 254 มาตรา 256 มาตรา 257 และมาตรา 266(3) และ (4)
- (2 ทวิ) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 282 และมาตรา 283
- (3) ความผิดฐานชิงทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 339 และความผิดฐานปล้นทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 340 ซึ่งได้กระทำในทะเลหลวง

แม้ว่าผู้กระทำผิดนั้นได้กระทำผิดนอกราชอาณาจักรก็ตาม ดังที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติฯ มาตรา 6 คือ "ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 6 นอกราชอาณาจักร ผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม" ซึ่งจะเห็นว่าผู้กระทำฐานค้ำมนุษย์นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรไทยด้วย แม้ว่าการกระทำผิดจะมีได้กระทำลงในราชอาณาจักรไทยก็ตาม เว้นแต่ผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์นั้นได้รับโทษจากการกระทำผิดตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในความผิดฐานนี้มาแล้วก็จะต้องไม่รับโทษในราชอาณาจักรไทยอีกตามหลัก non bis in idem

โดยสรุปก็คือ หากประเทศไทยจะให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาฯ ประเทศไทยก็ต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาของไทย เพื่อเพิ่มเติมฐานความผิดตามทีอนุสัญญาฯ กำหนดไว้ อันได้แก่ การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร การฟอกเงิน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การขัดขวางความยุติธรรม และอาชญากรรมร้ายแรง เพื่อให้ศาลไทยมีเขตอำนาจตามฐานความผิดดังกล่าว และเขตอำนาจในการลงโทษแก่ความผิดที่มีลักษณะข้ามชาติ คือ แก้ไขมาตรา 7 - 8 แห่งประมวลกฎหมาย หรืออาจใช้วิธีออกกฎหมายใหม่เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาฯ นั้นเอง

ในลำดับต่อไปจะขออภิปรายศึกษาที่เกี่ยวกับการกระทำผิดที่มีลักษณะข้ามชาติที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย อีกทั้งยังแสดงถึงความร่วมมือของประเทศไทยกับประเทศอื่นในการจับกุมผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะข้ามชาติอันเกี่ยวข้องกับฐานความผิดตามอนุสัญญาฯ

กรณีตัวอย่าง

เมื่อวันที่ 20 มีนาคมที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พร้อมด้วยเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่สำนักงานปราบปรามยาเสพติดสหรัฐอเมริกา (ดีอีเอ) ประจำกรุงเทพฯ ร่วมกันแถลงข่าวถึงผลการตรวจค้นพื้นที่เป้าหมายใน จังหวัดนครสวรรค์ เชียงราย เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ โดยเจ้าหน้าที่ได้ยึดทรัพย์สินมูลค่า 100 ล้านบาท และได้จับกุมนายเอ และนายบี ซึ่งเป็นเครือข่ายของราชายาเสพติดรายใหญ่

เจ้าหน้าที่ได้เปิดตู้เซฟซึ่งนำมาจากบ้านของผู้ต้องหา ภายในมีกระเป๋าเดินทางขนาดใหญ่ บรรจุธนบัตรฉบับละ 1,000 บาท ไว้เต็มกระเป๋านอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังนำทรัพย์สินส่วนหนึ่งที่ยึดได้มาแสดงด้วย ได้แก่ นาฬิกาข้อมือ เครื่องประดับ และรถยนต์ รวมถึงอาวุธปืนลูกซองยาว 2 กระบอก

โดยการดำเนินการเริ่มจากดีเอสไอได้รับการร้องขอจากดีไอเอให้สืบสวนองค์กรอาชญากรรมที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และฟอกเงิน โดยสมาชิกขององค์กรตั้งโรงงานผลิตยาเสพติดในประเทศพม่าใกล้ชายแดนไทย เพื่อผลิตยาเสพติดประเภทเฮโรอีน ยาบ้า และยาไอซ์ มีกองกำลังทหารว่าแดงให้ความคุ้มครอง และลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย จีน ลาว กัมพูชา เวียดนาม แล้วส่งต่อไปยังประเทศฟิลิปปินส์ แคนาดา และสหรัฐอเมริกา โดยองค์กรดังกล่าวเป็นเครือข่ายของราชายาเสพติดรายใหญ่ ดีเอสไอจึงส่งสายลับเข้าแฝงตัวในองค์กรค้ายาเสพติดพบว่าสมาชิกขององค์กรนี้ คือ นายเอ และนายบีเป็นเครือข่ายของราชายาเสพติดรายใหญ่ โดยบิดาของนายเอ และนายบีเคยถูกจับกุมซื้อขายยาเสพติดเมื่อ 19 ปี ที่ผ่านมา นอกจากนั้นนายบียังมีประวัติถูกจับกุมและดำเนินคดีที่สหรัฐอเมริกา ขอราน่าเฮโรอีนเข้าสหรัฐอเมริกา และเพิ่งพ้นโทษมากระทำผิดซ้ำอีก ส่วนนายเออยู่ในระดับผู้ผลิตและนักค้ารายใหญ่ อีกทั้งเป็นผู้มีอิทธิพล

ดีเอสไอยังตรวจสอบพบบันทึกการสนทนาและเอกสารต่าง ๆ ซึ่งแฝงตัวเข้าร่วมรวมหลักฐานทำให้ได้หลักฐานเป็นภาพและเสียงจำนวนมาก อีกทั้งผู้ต้องหาให้การรับสารภาพว่ามีโรงงานผลิตในประเทศเพื่อนบ้านติดกับ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก นอกจากนี้ผู้ต้องหายังให้การระบุถึงบัญชีการจ่ายเงินผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ อย่างไรก็ตามภายหลังจากการจับกุมโรงงานผลิตยาเสพติดในประเทศเพื่อนบ้านคงหยุดผลิตชั่วคราว ดีเอสไอจะประสานสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขอความร่วมมือไปยังประเทศพม่าเพื่อกวาดล้างจับกุมต่อไป โดยมีหน่วยงานดีไอเอเข้ามาช่วยเหลือเรื่องฐานข้อมูลนักค้ายาเสพติดรายสำคัญ จากนั้นดีเอสไอจะนำมาข้อมูลทั้งหมดมาต่อเป็นจิ๊กซอว์เพื่อให้เห็นภาพรวมเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายระดับโลก และจับกุมเฉพาะผู้กระทำผิดในประเทศไทย¹²

¹² "อาชญากรข้ามชาติ", คมชัดลึก (21 มีนาคม 2552): 12.

จากข้อเท็จจริงจะเห็นได้ว่าองค์การอาชญากรรมดังกล่าวมีลักษณะการกระทำผิดแบบข้ามชาติ และทำงานกันอย่างเป็นระบบ เป็นเครือข่าย มีตัวตายตัวแทน อีกทั้งเป็นผู้มีอิทธิพล ซึ่งโดยลักษณะของการกระทำผิดนั้นต้องอาศัยเขตอำนาจศาลในหลายประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงพยานหลักฐานมักจะไม่อยู่เพียงใดประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น และการบังคับใช้กฎหมายมาลงโทษแก่เหล่าอาชญากรข้ามชาติต้องใช้กฎหมายในหลายประเทศมาลงโทษ¹³ ดังนั้น การที่ประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา จะต่อต้านกิจกรรมข้ามชาติของอาชญากรข้ามชาติเหล่านี้ได้นั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยสำนักงานปราบปรามยาเสพติดสหรัฐอเมริกา (ดีอีเอ) จึงต้องประสานความร่วมมือกับประเทศไทยในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในราชอาณาจักรไทย เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีเขตอำนาจในการดำเนินคดีในการดำเนินคดีได้เอง จึงต้องประสานความร่วมมือกับประเทศไทย ส่วนประเทศไทยเองก็ไม่มีเขตอำนาจในการดำเนินคดีกับความผิดที่เกิดขึ้นในประเทศพม่าจึงต้องขอความร่วมมือไปยังประเทศพม่าเพื่อกวาดล้างจับกุมต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศไทยนั้นมีเขตอำนาจในการดำเนินคดีเฉพาะในความผิดที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรเท่านั้น ดังนั้น หากมีการนำบทบัญญัติตามอนุสัญญาฯ ข้อ 15 มาบัญญัติเป็นกฎหมายไทย ก็จะทำให้สามารถขยายเขตอำนาจในการลงโทษแก่อาชญากรข้ามชาติได้ไม่ว่าอาชญากรจะกระทำผิดที่ใดก็ตาม แต่กฎหมายไทยก็จะสามารถลงโทษแก่อาชญากรข้ามชาติผู้นั้นได้ ซึ่งจะส่งผลดีทำให้สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้โดยเร็ว อีกทั้งยังส่งผลดีต่อพยาน และผู้เสียหายในความปลอดภัยจากการที่อาจถูกคุกคาม หรือข่มขู่โดยอาชญากรข้ามชาติที่มีอิทธิพลได้ ซึ่งกฎหมายไทยก็ให้เห็นความสำคัญในการคุ้มครองพยานจากการถูกข่มขู่เช่นกันจึงได้กำหนดฐานความผิดที่พยานจะได้รับการคุ้มครองไว้ ดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

3.3.1 ฐานความผิดที่ให้การคุ้มครองแก่พยาน

ตามกฎหมายไทยนั้นในเรื่องการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานจากการถูกคุกคาม หรือถูกข่มขู่ นั้น กล่าวได้ว่า มีเขตอำนาจในการคุ้มครองได้เฉพาะในอาณาเขตประเทศไทยเท่านั้น แต่ในบางประเทศนั้นเจ้าพนักงานของรัฐสามารถให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานนอกอาณาเขตของรัฐตนได้ เช่น การคุ้มครองพยานของเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นสามารถให้

¹³ วีระพงษ์ บุญญภาส. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 5 กุมภาพันธ์ 2552.

การคุ้มครองพยานในประเทศเม็กซิโกได้ด้วย แต่สำหรับในประเทศไทยนั้นยังไม่สามารถกระทำ
ได้¹⁴

โดยการให้การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในประเทศไทยนั้นบัญญัติไว้ใน
พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 กล่าวคือ ได้กำหนดมาตรการในการ
คุ้มครองออกเป็น 2 มาตรการ กล่าวคือ มาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ โดยในการคุ้มครอง
ตามมาตรการทั่วไปนั้นเป็นการให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานในกรณีที่ไม่มีความรุนแรง
ต่อการคุกคามพยานมากนัก ซึ่งการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปนี้ตามกฎหมายไทยมิได้มีการ
กำหนดฐานความผิดที่ให้การคุ้มครองไว้ แต่สำหรับกรณีที่พยานอาจได้รับการคุกคามหรือข่มขู่
ที่ร้ายแรงซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตได้ ตามพระราชบัญญัติฯ ก็จะกำหนดให้ใช้มาตรการพิเศษใน
การคุ้มครองแก่พยานซึ่งมีมาตรการในการดูแลความปลอดภัยที่เข้มข้นขึ้น ซึ่งการคุ้มครองตาม
มาตรการพิเศษนี้ ตามพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดฐานความผิดที่พยานจะได้รับการคุ้มครองจาก
การคุกคาม หรือถูกข่มขู่ไว้โดยได้แก่ฐานความผิดดังต่อไปนี้¹⁵

3.3.1.1 คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

3.3.1.2 คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวล
กฎหมายอาญา

โดยความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรนั้นได้บัญญัติไว้ในประมวล
กฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 1

3.3.1.3 คดีเกี่ยวกับเพศ

ความผิดที่เกี่ยวกับเพศนั้นปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะเกี่ยวกับกรณี
ดังต่อไปนี้

¹⁴ วีระพงษ์ บุญญภาส. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 9
เมษายน 2552.

¹⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, มาตรา 8

- 1) การเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น
- 2) ความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์
- 3) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก
- 4) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
- ความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

3.3.1.4 คดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม

คดีความผิดที่เกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม ได้แก่

- 1) ความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209-213
- 2) ความผิดฐานชกโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210-213
- 3) ความผิดอื่นใดที่มีลักษณะการกระทำผิดร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากรที่มีการวางแผนเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

3.3.1.5 คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น

3.3.1.6 คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

จากฐานความผิดที่ให้การคุ้มครองแก่พยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นี้จะเห็นได้ว่าได้กำหนดฐานความผิดไว้เฉพาะแต่การคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับอนุสัญญาฯ ตามข้อ 24 นั้น ไม่ได้มีการแยกมาตรการการคุ้มครองไว้ อีกทั้งฐานความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้น ถึงแม้ว่าจะมีฐานความผิดบางประการที่สอดคล้องกับฐานความผิดตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารทั้ง 3 ฉบับแล้ว แต่ยังมีผิดอีกหลายฐานความผิดตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ แต่ไม่ได้บัญญัติให้การ

คุ้มครองไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 8 ซึ่งถือว่ากฎหมายไทยยังไม่ครอบคลุมความผิดที่ให้การคุ้มครองแก่พยานทั้งตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ กล่าวคือ ไม่มีความผิดฐานการขัดขวางความยุติธรรมตามอนุสัญญาฯ ส่วนความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมร้ายแรงที่ตามอนุสัญญาฯ กำหนดไว้ให้หมายถึง ความผิดที่มีโทษทางอาญารฐานใดก็ตามที่มีบทลงโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป แต่ตามพระราชบัญญัติฯ แม้ว่าจะมีการบัญญัติความผิดฐานนี้ไว้เช่นกัน แต่ได้กำหนดบทลงโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปซึ่งไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ และรวมถึงฐานความผิดตามพิธีสารฯ ด้วยที่กฎหมายไทยยังไม่ได้ให้การคุ้มครองแก่พยาน อันได้แก่ ความผิดฐานลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ความผิดฐานลักลอบผลิต และค้าอาวุธ โดยผิดกฎหมาย

ส่วนในความผิดฐานการค้ามนุษย์นั้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 36 วรรค 2 นั้นได้บัญญัติไว้ว่า "ในกรณีและผู้เสียหายจะให้การหรือเบิกความเป็นพยานในความผิดฐานการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา"

ดังนั้น เพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจในการพิจารณาถึงการเปรียบเทียบฐานความผิดที่ให้การคุ้มครองแก่พยานทั้งตามอนุสัญญาฯ กับพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จึงขอเสนอการเปรียบเทียบที่ได้อธิบายข้างต้นในรูปแบบตาราง

ตารางที่ 3

ตารางเปรียบเทียบการให้คุ้มครองพยานและผู้เสียหายตามฐานความผิดตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ กับการให้การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546

อนุสัญญาสหประชาชาติ เพื่อต่อต้านอาชญากรรม ข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 24	พระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546	สิ่งที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังขาด หรือไม่มีความชัดเจนตามที่ อนุสัญญาฯ กำหนด
ความผิดที่อนุสัญญาฯ	ความผิดที่มีความเสี่ยงภัย	

<p>อนุสัญญาสหประชาชาติ เพื่อต่อต้านอาชญากรรม ข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 24</p>	<p>พระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546</p>	<p>สิ่งที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังขาด หรือไม่มีความชัดเจนตามที่ อนุสัญญาฯ กำหนด</p>
<p>ครอบคลุมถึง แต่มีความ เสี่ยงภัยค่อนข้างต่ำ หรือ ปานกลาง กรณีนี้ ใช้ มาตรการทั่วไป</p>	<p>ค่อนข้างต่ำหรือปานกลาง รวมถึงความผิดเฉพาะที่มี ความเสี่ยงภัยดังกล่าว กรณี นี้ใช้มาตรการทั่วไป(ม.6 ว.1)</p>	
<p>ความผิดที่อนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึงและมีความ เสี่ยงภัยค่อนข้างสูง กรณีนี้ ใช้มาตรการพิเศษ(อนุ สัญญาฯ ข้อ 24ว.1)</p>	<p>ความผิดเฉพาะที่มีความ เสี่ยงภัยค่อนข้างสูง กรณีใช้ มาตรการพิเศษ(ม.8)</p>	
<p>การมีส่วนร่วมในกลุ่ม อาชญากรรมที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร(อนุสัญญา ฯ ข้อ 5)</p>	<p>คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กร อาชญากรรม ได้แก่ ความผิด ฐานอั้งยี่ และช่องโหว่ตาม ประมวลกฎหมายอาญา และ ให้หมาย ความรวมถึง ความผิดอื่นใดที่มีลักษณะ เป็นการกระทำร่วมกัน โดย กลุ่มอาชญากรที่และมีการ วางแผนอย่างเป็นระบบ และ มีการวางเครือข่ายเป็น ขบวนการ หรือองค์กรลับ อย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน</p>	<p>กฎหมายของไทยที่ใช้ในเรื่องนี้มี ลักษณะคล้ายคลึงกับมาตรการ ตามอนุสัญญาฯ แต่มีองค์ประกอบ ความผิดบางประการที่ไม่ สอดคล้องตามอนุสัญญาฯ ดังนั้น ควรมีการออกกฎหมายที่สอดคล้อง กับฐานความผิดตามอนุสัญญาฯ โดยตรง</p>
<p>การฟอกเงิน(อนุสัญญาฯ ข้อ6)</p>	<p>คดีความผิดตามกฎหมายว่า ด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน</p>	

<p>อนุสัญญาสหประชาชาติ เพื่อต่อต้านอาชญากรรม ข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 24</p>	<p>พระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546</p>	<p>สิ่งที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังขาด หรือไม่มีความชัดเจนตามที่ อนุสัญญาฯ กำหนด</p>
<p>การจู่โจมอาวุธร้ายแรง(อนุ สัญญาฯ ข้อ 8)</p>	<p>กฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต</p>	<p>กฎหมายไทยขาดมาตรการตาม อนุสัญญาฯ ข้อ 8 วรรค 2 เรื่องการ กำหนดความผิดเกี่ยวกับการทุจริต ประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของ รัฐต่างประเทศ</p>
<p>การขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญาฯ ข้อ 23)</p>	<p>-</p>	<p>ยังขาดคดีการขัดขวางความ ยุติธรรม</p>
<p>การกระทำอาชญากรรม ร้ายแรงซึ่งมีโทษกำหนดใน กฎหมายให้จำคุกขั้นสูงสุด เป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปี หรือโทษที่รุนแรงกว่า(อนุ สัญญาฯ ข้อ 2 (ข))</p>	<p>คดีความผิดที่มีอัตราโทษ อย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่10 ปี ขึ้นไปหรือโทษสถานหนัก กว่านั้น</p>	<p>ยังขาดคดีการกระทำอาชญากรรม ร้ายแรงซึ่งมีโทษกำหนดใน กฎหมายให้จำคุกขั้นสูงสุดเป็นเวลา อย่างน้อย 4 ปีหรือโทษที่รุนแรงกว่า</p>
<p>การคุ้มครองโดยเฉพาะ ผู้หญิงและเด็ก(พิธีสารเพื่อ ป้องกัน ปราบปราม และ ลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ข้อ3ประกอบข้อ 5)</p>	<p>คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตาม ประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระ จัดหาสื่อไป หรือพาไปเพื่อ การอนาจารเพื่อสนองความ ใคร่ของผู้อื่น และความผิด ฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่า ด้วยมาตรการในการป้องกัน และปราบปรามการค้าหญิง และเด็ก หรือความผิดตาม</p>	<p>*หมายเหตุ*กฎหมายว่าด้วย มาตรการในการป้องกันและ ปราบปรามการค้าหญิงและเด็กถูก ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ซึ่งตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์นั้นตามมาตรา 36 วรรค 2 ได้บัญญัติไว้ว่า "ในกรณี ที่ผู้เสียหายจะให้การหรือเบิกความ เป็นพยานในความผิดฐานค้ามนุษย์</p>

<p>อนุสัญญาสหประชาชาติ เพื่อต่อต้านอาชญากรรม ข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 24</p>	<p>พระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546</p>	<p>สิ่งที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังขาด หรือไม่มีความชัดเจนตามที่ อนุสัญญาฯ กำหนด</p>
	<p>กฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการ ค้าประเวณี หรือความผิด เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของ กิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแล หรือผู้จัดการ กิจการ การค้าประเวณีหรือสถานการค้า ประเวณีหรือเป็นผู้ควบคุม ผู้กระทำการค้าประเวณีใน สถานการค้าประเวณี</p>	<p>ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นพยานได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง พยานในคดีอาญา"</p>
<p>การลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น โดยทางบก ทางทะเล และ ทางอากาศ(พิธีสารเพื่อ ต่อต้านการลักลอบขนผู้ ย้ายถิ่นโดยทางบก ทาง ทะเลและทางอากาศ)ข้อ 6 (ก)</p>	<p>-</p>	<p>ยังขาดคดีการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น โดยทางบก ทางทะเล และทาง อากาศ กล่าวคือ เมื่อไม่มีฐาน ความผิดนี้ตามกฎหมายไทยมีเพียง กฎหมายที่ใกล้เคียงในการปรับใช้ กล่าวคือ พรบ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522</p>
<p>การลักลอบผลิต และ การค้าอาวุธโดยผิด กฎหมาย(พิธีสารเพื่อ ต่อต้านการลักลอบการ ผลิตและการค้าอาวุธโดย ผิดกฎหมายข้อ 5)</p>	<p>-</p>	<p>ยังขาดคดีการลักลอบการผลิตและ การค้าอาวุธโดยผิดกฎหมาย</p>

<p>อนุสัญญาสหประชาชาติ เพื่อต่อต้านอาชญากรรม ข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 24</p>	<p>พระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546</p>	<p>สิ่งที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังขาด หรือไม่มีความชัดเจนตามที่ อนุสัญญาฯ กำหนด</p>
	<p>คดีความผิดตามกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติด</p>	
	<p>คดีความผิดตามกฎหมายว่า ด้วยศุลกากร</p>	
	<p>คดีความผิดเกี่ยวกับความ มั่นคงแห่งราชอาณาจักรตาม ประมวลกฎหมายอาญา</p>	
	<p>คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครอง พยานเห็นสมควรให้ความ คุ้มครองพยาน</p>	
	<p>*หมายเหตุ*</p> <p>- ความผิดที่อนุสัญญา ครอบคลุมถึงกรณีใช้ มาตรการทั่วไปหรือกรณีใช้ มาตรการพิเศษเป็นความผิด ที่กำหนดไว้อย่างเดียวกัน ซึ่ง อาจจะเป็นไปได้ว่าความผิด ดังกล่าวอาจจะมีการคุกคาม ข่มขู่ที่มีความเสี่ยงภัยที่ ค่อนข้างต่ำหรือปานกลางก็ ได้แต่เป็นไปได้น้อยมาก</p> <p>- พิธีสารฯ มีผลผูกพัน เทียบเท่าอนุสัญญาฯตามข้อ 37ว.1และว.3</p>	<p>คดีความผิดเฉพาะอาจใช้มาตรการ ทั่วไปซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าอาจจะ มีการคุกคาม ข่มขู่ที่มีความเสี่ยงภัย ค่อนข้างต่ำหรือปานกลางก็ได้แต่ เป็นไปได้เล็กน้อยมาก</p>

เมื่อได้พิจารณาถึงฐานความผิดตามกฎหมายไทยที่ให้การคุ้มครองแก่พยานแล้ว ในส่วนต่อไปก็จะมาพิจารณาถึงฐานความผิดตามกฎหมายไทยที่ได้ให้การคุ้มครองแก่ผู้เสียหายด้วยในหัวข้อต่อไป

3.3.2 ฐานความผิดที่ให้การคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย

สำหรับเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกคุกคามหรือข่มขู่ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 25 นั้นตามกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกคุกคามหรือถูกข่มขู่จากองค์กรอาชญากรรมไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องใช้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายก็ถือว่าเป็น "บุคคล" ตามประมวลกฎหมายอาญาเช่นกัน โดยเมื่อพิจารณาลักษณะการกระทำที่เป็นการข่มขู่ หรือการคุกคามแล้วนั้น น่าจะปรับเข้าได้กับลักษณะความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพตามมาตรา 309

โดยประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309 เป็นบทบัญญัติฐานความผิดต่อเสรีภาพ โดยกำหนดให้การข่มขืนใจผู้อื่นโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเอง หรือของผู้อื่น จนผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้น หรือจำยอมต่อสิ่งนั้นเป็นความผิด ซึ่งสามารถเทียบได้กับการข่มขู่ผู้เสียหายว่าจะทำร้ายหรือทำให้เสียหาย เช่นขู่ว่าจะฆ่าผู้เสียหายไม่ว่าจะกระทำด้วยวาจา หนังสือ หรือโดยประการอื่นใด และจะกระทำโดยชัดแจ้งหรือโดยแอบแฝงก็ได้ เป็นการทำให้ผู้เสียหายกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อตนเองไม่ว่าจะเกิดในปัจจุบันหรืออนาคตก็ตาม¹⁶ ซึ่งอาชญากรรมมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำเพื่อให้ผู้เสียหายกระทำการ ไม่กระทำการ หรือจำยอมในสิ่งที่ตนต้องการในกระบวนการพิจารณาคดี

นอกจากการทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตราย ผู้กระทำอาจกระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายอันเป็นการทำอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ ไม่รวมถึงการกระทำต่อเสรีภาพหรือทรัพย์สิน ดังนั้น การ

¹⁶ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 189.

ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตราย หากเป็นการประทุษร้ายต่อผู้เสียหายก็เป็นความผิดตามมาตรา
แล้ว¹⁷

สำหรับการข่มขู่ผู้เสียหายซึ่งกระทำโดยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีอาจปรับใช้กับ
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 วรรค 3 ซึ่งกำหนดให้การข่มขู่ผู้อื่น โดยทำให้กลัวหรือโดย
ใช้กำลังประทุษร้าย หากได้กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่หรือช่องโจรจะเป็นเหตุจรรยาตามมาตรานี้
ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าความผิดฐานเป็นอั้งยี่ มีลักษณะคล้ายกับความผิดฐานมีส่วนร่วมใน
กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรตามอนุสัญญาข้อ 5 วรรค 1(ก)(2) เนื่องจากความผิด
ฐานอั้งยี่นั้นมีองค์ประกอบเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของคนบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการและมึ
ความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ส่วนความผิดฐานเป็นช่องโจรจะคล้ายกับ
องค์ประกอบของอนุสัญญา ข้อ 5 วรรค 1 (ก)(1) นั้นเอง

3.4 บทบัญญัติตามกฎหมายไทยที่ให้การคุ้มครองแก่พยานและผู้เสียหาย

สำหรับบทบัญญัติตามกฎหมายไทยที่ให้การคุ้มครองแก่พยานและผู้เสียหายที่เกี่ยวข้องกับ
อนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ มีดังนี้

3.4.1 บทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองแก่พยาน

การคุ้มครองพยานในคดีอาญานั้นได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน
คดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งได้ให้การคุ้มครองโดยแบ่งเป็น 2 มาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ โดย
ได้นำเอาภัยอันตรายหรือความรุนแรงที่พยานอาจได้รับมาพิจารณาถึงมาตรการที่พยานจะได้รับการ
คุ้มครอง ซึ่งตามมาตราการทั่วไป และมาตรการพิเศษมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 “ใช้กำลังประทุษร้าย” หมายความว่า ทำการประทุษร้ายแก่กาย
หรือจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะทำด้วยใช้ร่างกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นๆ ใด และหมายความรวมถึงการกระทำใดๆ
ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่ว่าจะโดยใช้อำนาจให้มั่นเมา สะกดจิต หรือ
ใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน

3.4.1.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

มาตรา 6 บัญญัติว่า ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

การแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี

การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย ให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอม และต้องปกปิดการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ให้พิจารณาตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 7 กำหนดให้ในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการศึกษาพยานจะมาเป็นพยานแล้วอาจไม่ได้รับความปลอดภัย และพยานได้ร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้นำมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวได้ตามความจำเป็นที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลเหล่านั้นด้วย

3.4.1.2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

มาตรา 8 นั้นได้กำหนดถึงคดีที่อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษดังนี้

- 1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
- 2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติไว้ในภาค 2 ลักษณะ 1

- 3) คดีเกี่ยวกับเพศเฉพาะเกี่ยวกับกรณีดังนี้
- การเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น
 - ความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์
 - ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก
 - ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
 - ความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี
- 4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่
- ความผิดฐานอั้งยี่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209-213
 - ความผิดฐานช่องโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210-213
 - ความผิดอื่นใดที่มีลักษณะการกระทำผิดร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากรที่มีการวางแผนเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน
- 5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น
- 6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

ส่วนมาตรา 9 นั้นได้กำหนดถึงขั้นตอนในการดำเนินการเพื่อนำมาตรการพิเศษมาใช้ในการคุ้มครองพยาน กล่าวคือ ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่งนั้นเป็นกรณีที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัย พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

มาตรา 9 วรรคสอง ได้กำหนดให้เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายได้รับคำร้องแล้ว ให้พิจารณาสั่งการโดยด่วน ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานจะได้รับความปลอดภัย ก็ให้สั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง และการดำเนินการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำหรับมาตรา 10 นั้นได้กำหนดถึงวิธีการคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษ โดยกำหนดให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม
- (2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี
- (3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย
- (4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
- (5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
- (6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
- (7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

นอกจากนั้นตามมาตรา 11 ยังบัญญัติให้บุคคลผู้ใกล้ชิดกับพยานที่อาจไม่ได้รับความปลอดภัยอาจได้รับการคุ้มครองตามมาตราพิเศษด้วย

เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้นำเอาวิธีการคุ้มครองพยานโดยมาตราพิเศษนั้นมาจากกฎหมายแม่แบบที่ออกโดยองค์การสหประชาชาติที่

เรียกว่า UNDCP MODEL WITNESS PROTECTION BILL 2000 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานของไทยจึงมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายแม่แบบขององค์การสหประชาชาติดังกล่าว แต่บางมาตรการที่กฎหมายแม่แบบกำหนดไว้แต่ตามพระราชบัญญัติฯ ของไทยก็ยังไม่เหมือนกรณี การให้พยานที่ได้รับการคุ้มครองใช้ชื่อแฝง รวมถึงการมีเอกสารสนับสนุนสำหรับชื่อแฝงนั้นด้วย นอกจากนี้ถึงแม้ว่าในพระราชบัญญัติฯ จะได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานก็ตาม แต่ในความเป็นจริงในทางปฏิบัตินั้นยังไม่มีคดีใดของไทยที่พยานได้รับการคุ้มครองโดยมาตรการพิเศษเลย¹⁸

ดังนั้น เพื่อเป็นการอธิบายถึงการเปรียบเทียบระหว่างการคุ้มครองพยานตาม UNDCP MODEL WITNESS PROTECTION BILL 2000 กับ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ผู้เขียนจึงขอเสนอในรูปแบบของตาราง

ตารางที่ 4

ตารางเปรียบเทียบการคุ้มครองพยานตาม UNDCP MODEL WITNESS PROTECTION BILL 2000 กับ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

มาตรการตาม Witness Protection	มาตรการตามพรบ.คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
(1) (ผู้บัญชาการตำรวจ) โดยอาศัยการจัดตั้งโครงการคุ้มครองพยาน จะต้องเข้ามารับผิดชอบในส่วนของความจำเป็นและเหตุผลที่สำคัญ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพของพยานเพื่อให้มีการดำเนินการใดๆ ตามพระราชบัญญัตินี้	มาตรา 10(6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น มาตรา 10(4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
(2) ภายใต้โครงการคุ้มครองพยาน การ	

¹⁸ ขนิษฐา คล้ายจำ. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน. สัมภาษณ์. 5 กันยายน 2550.

<p>มาตรการตาม Witness Protection</p>	<p>มาตรการตามพรบ.คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546</p>
<p>ดำเนินการคุ้มครองพยานจะต้องครอบคลุม กรณีต่อไปนี้</p> <p>(ก) จัดการในกรณีที่เป็นเพื่อ</p> <p>(1) อนุญาตให้พยานเปลี่ยนแปลง หลักฐานข้อมูลส่วนตัวใหม่</p> <p>(2) การดำเนินการอื่นใดเพื่อคุ้มครอง พยาน</p>	<p>มาตรา 10(3) ประสานงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัว พยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะ เดิมตามคำขอของพยานด้วย</p> <p>มาตรา 10(7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับ ความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่ เห็นสมควร</p>
<p>(ข) การเปลี่ยนแปลงที่อยู่ให้กับพยาน</p>	<p>มาตรา 10(1) ย้ายที่อยู่</p>
<p>(ค) จัดหาที่พักให้แก่พยาน</p>	<p>มาตรา 10(1) จัดหาที่พักอันเหมาะสม</p>
<p>(ง) ดำเนินการเพื่อจัดการทรัพย์สินให้แก่พยาน</p>	<p>-</p>
<p>(จ) จัดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินตาม สมควรแก่พยาน</p>	<p>มาตรา 10(2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยาน หรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของ พยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุ จำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสาม เดือน แต่ไม่เกินสองปี</p>
<p>(ฉ) อนุญาตให้ใครก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินการคุ้มครองพยานที่จะใช้ชื่อแฝงในการ ทำหน้าที่ของพยาน (ทั้งหญิงและชาย) โดยมี เอกสารสนับสนุนสำหรับชื่อแฝง ดังกล่าว</p>	<p>-</p>

มาตรการตาม Witness Protection	มาตรการตามพรบ.คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
(ข) กระทำด้วยประการใดๆ ที่ (ผู้บัญชาการตำรวจ) พิจารณาเห็นว่าจำเป็นเพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยของพยาน	มาตรา 10(6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
(ข) ดำเนินการใดๆ ตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา (ก) ถึง (ข) กรณีจัดให้มีการคุ้มครองพยานในรัฐต่างประเทศตามข้อตกลงที่ได้ดำเนินการกับรัฐต่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินการคุ้มครองพยาน	-
	มาตรา 10(5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

ส่วนเรื่องค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่พยานที่ได้รับการคุ้มครองจะได้รับนั้นได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 หมวด 4 โดยมีสาระสำคัญดังนี้¹⁹

1. ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยานและได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใด แก่ตัวพยานเองหรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเพราะเหตุว่ามีการกระทำผิดโดยเจตนา เนื่องมาจากการเป็นพยาน ทั้งนี้ จะได้รับค่าตอบแทนตามความจำเป็นและตามสมควร ตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

2. การที่ได้รับความเสียหายนั้นเกิดจากการที่พยานหรือผู้เกี่ยวข้องข้องปฏิบัติการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปหรือพิเศษ ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน

3. การยื่นขอสามารถยื่นได้เองหรือทนายทนายยื่นขอต่อสำนักงานคุ้มครองพยานตามแบบที่กำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้ถึงการกระทำผิด²⁰ ส่วนหลักเกณฑ์การขอและวิธีพิจารณาเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม

¹⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 15-18

4. ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยานเมื่อให้การแล้วมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามสมควรตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ส่วนค่าตอบแทนในคดีที่เป็นพยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์หรือพยานจำเลย เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดให้จ่ายค่าตอบแทน แต่ไม่เกินอัตราที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

5. ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

6. การเรียกคืนค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่าย

ถ้าพยานไม่มาหรือไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าแจ้งเท็จ เบิกความเท็จหรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ผู้นั้นต้องคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องแก่รัฐเท่าที่จ่ายไปจริงภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งจากสำนักงานคุ้มครองพยาน

การเรียกร้องดังกล่าวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นมาตรการในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานตามกฎหมายของไทย แต่ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีหน่วยงานที่คุ้มครองแก่พยานคือ สำนักงานคุ้มครองพยานก็ตาม แต่สำนักงานคุ้มครองพยานก็ยังมีบุคลากรที่น้อยอยู่ และการปฏิบัติงานก็ยังคงอาศัยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการให้การคุ้มครองเป็นหลักซึ่งในหลายกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจยังขาดความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติการทำให้พยานไม่ได้รับการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างดังต่อไปนี้

พระเอได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยจากกองปราบปรามอาชญากรรมเป็นเวลา 5 เดือน โดยมีสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้ดำเนินการให้ โดยพระเอทำกิจกรรมให้กับมูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์ ซึ่งมีเป้าหมายในการส่งเสริมพุทธศาสนาด้วยการสนับสนุนกิจกรรมชุมชนในด้านการศึกษา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและป่าชุมชน พระเอ และพระบีเป็นพระที่สนับสนุนชาวบ้านที่มีปัญหาขัดแย้งเรื่องที่ทำกินและพยายามปกป้องป่าชุมชน และสำนักสงฆ์ที่อยู่ใกล้กับศูนย์ศึกษา

²⁰ เรื่องเดียวกัน มาตรา 19

และปฏิบัติธรรมของมูลนิธินี้ในจังหวัดเชียงใหม่ ในอดีตที่ผ่านมาเคยมีสมาชิกของมูลนิธิต่างคนที่ถูก ช่มชู้ฟ้องร้าย และเชื่อกันว่าเป็นฝีมือของนายทุนผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ระหว่างเดือนมีนาคมถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2548 มีความพยายามที่จะเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณนั้นปลูกปายางพารา ซึ่งเป็น สิ่งที่มูลนิธิได้ต่อสู้คัดค้าน

วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2548 พระปิฎกแห่งเสียชีวิตในป่าห่างจากกุฏิของท่านเพียง 300 เมตร หลังจากนั้นพระเอกก็ถูกชูเอาชีวิต คนงานหญิงของสำนักสงฆ์ที่ไปพบศพพระปี่เป็นคนแรกถูก เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ตามรังควาญทุกคืน หลังจากเธอย้ายหนีไปอยู่ที่อื่นบ้านของเธอก็ถูกเผา

พระเอยยื่นคำร้องขอการคุ้มครองหลังจากพระปิฎกฆ่าตายได้ 3 วัน สำนักงานคุ้มครอง พยานได้รับคำสั่งให้เข้ามาดูแลและได้ติดต่อกับที่พระเอ ถึงแม้กรมสอบสวนคดีพิเศษจะได้รับคำสั่ง ให้เข้ามาดูแลคดีฆาตกรรมครั้งนี้ แต่ทางกรมก็ไม่ได้มาดูแลความปลอดภัยโดยให้เหตุผลว่าขาด บุคลากร สำนักงานคุ้มครองพยานจึงแนะนำให้ตำรวจท้องที่ (ตำรวจภูธรเขต 5) เป็นผู้ให้การ คุ้มครอง แต่พระเอปฏิเสธเพราะท่านเชื่อว่าตำรวจท้องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับฆาตกรรม และได้ร้อง ขอไปยังกองปราบปรามอาชญากรรมจากกรุงเทพฯ ให้เข้ามาคุ้มครองแทน

กองปราบปรามอาชญากรรมได้จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจ 4 นายมาคุ้มครองเป็นเวลา 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน จากนั้นได้เรียกตำรวจกลับไปโดยบอกว่าไม่มีความจำเป็นต้องใช้ตำรวจ แล้ว หลังจากมูลนิธิได้มีการร้องขอความคุ้มครองไปใหม่ก็ได้มีการส่งตำรวจกลับมาในอีกสองสาม วันหลังจากนั้น และให้การคุ้มครองถึงวันที่ 18 ตุลาคม โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ 4 นายที่ถูกส่งมาเป็น ตำรวจหนุ่ม และดูจะไม่ค่อยรู้ว่าตนต้องทำหน้าที่อะไร ตำรวจกลุ่มนี้ไม่เคยได้รับการอบรมเป็น พิเศษ และต้องคอยฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา ในช่วงแรกๆ ยังมีความไม่ไว้ใจระหว่างตำรวจกับ พระ ตำรวจเองก็ไม่มั่นใจว่าพยานจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองหรือไม่ แต่พอถึงเดือนตุลาคม ตำรวจจึงเข้าใจและเห็นใจพยานมากขึ้น

ตั้งแต่เดือนตุลาคมเป็นต้นมาพระเอกก็ไม่ได้รับการคุ้มครองอีก แม้ว่าท่านยังได้รับคำขู่ปอง ร้ายอยู่ ทั้งสำนักงานคุ้มครองพยานและกรมสอบสวนคดีพิเศษสนับสนุนคำร้องที่ท่านควรได้รับการ

คุ้มครองต่อไป แต่การตัดสินใจขั้นสุดท้ายไปอยู่ในมือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการซึ่งก็คือตำรวจ ซึ่งไม่เต็มใจจะส่งเจ้าหน้าที่มาคุ้มครองเป็นเวลานาน²¹

3.4.2 บทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย

ประเด็นตามอนุสัญญาฯ ข้อ 25 ได้กำหนดให้รัฐภาคีกำหนดให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนและการชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการถูกระงับการกระทำตามฐานความผิดที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ ซึ่งในเรื่องนี้กฎหมายไทยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 กฎหมายฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2544 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 13 พฤศจิกายน 2544 เป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้กับผู้เสียหายในคดีอาญา หรือว่าจำเลยในคดีอาญาที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และต่อมาศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ได้รับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทนจากรัฐ โดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 นี้ได้มีการบัญญัติขึ้นเนื่องจากการเกิดคดีฆาตกรรมนางสาวเชอริรี แอน และในคดีนี้มีการลงโทษจำเลยผิดตัวหรือมีผู้เป็นแพะรับบาปหลายคน ดังนั้น รัฐจึงได้เล็งเห็นความสำคัญต่อการทดแทน และชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหาย จากคดีดังกล่าวนั้นเป็นที่มาที่ก่อให้เกิดการบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งมีสาระที่สำคัญดังนี้

สำหรับผู้เสียหายที่จะสามารถขอรับค่าตอบแทนได้ จะต้องเป็นผู้เสียหายที่ถูกกระทำความผิดตามรายการที่ระบุไว้ในท้ายพระราชบัญญัติซึ่งได้แก่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา อันได้แก่ความผิดดังต่อไปนี้

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 276 ถึงมาตรา 287

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ตามมาตรา 288 ถึงมาตรา 308 กล่าวคือ

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต ตามมาตรา 288 ถึงมาตรา 294

²¹ ศูนย์ข้อมูลกฎหมายแห่งเอเชีย, คุ้มครองพยาน หรือบิดเบือนความยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ข้อมูลกฎหมายแห่งเอเชีย, 2550), หน้า 29-30.

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย ตามมาตรา 295 ถึงมาตรา 300

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ตามมาตรา 301 ถึงมาตรา 305

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา ตามมาตรา 306 ถึง
มาตรา 308

หากเป็นผู้เสียหายในความผิดอย่างอื่นจะไม่สามารถขอรับค่าตอบแทนได้ตามกฎหมาย
ฉบับนี้

สำหรับค่าตอบแทนของผู้เสียหายแบ่งออกได้ดังนี้²²

1. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลรวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและ
จิตใจ
2. ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดใน
กฎกระทรวง
3. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ
4. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

ทั้งนี้ ในการพิจารณาค่าตอบแทนจะมีคณะกรรมการพิจารณากำหนดจำนวนเงิน
ค่าตอบแทนที่สมควรได้รับ โดยจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดย
คำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหาย
ได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

ดังนั้น ในการเปรียบเทียบการคุ้มครองผู้เสียหายตามอนุสัญญาฯ ข้อ 25 กับ
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.
2544 ผู้เขียนจึงเสนอในรูปแบบตาราง

²² พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
มาตรา 18

ตารางที่ 5

ตารางเปรียบเทียบการคุ้มครองตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 25 กับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

	อนุสัญญาฯ ข้อ 25	พรบ.ค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544	สิ่งที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ยังขาดหรือไม่มีตามที่อนุสัญญาฯ กำหนด
ผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง	ผู้เสียหาย	1.ผู้เสียหาย	
	ตามอนุสัญญาฯ ไม่ได้ให้นิยามของผู้เสียหายไว้ดังนั้นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้แก่รัฐภาคีในการบัญญัตินิยามได้เองตามความเหมาะสม	2.ต้องเป็นผู้เสียหายที่เข้าเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติฯทั้ง 3 ข้อ(จำเลยในคดีอาญา) คือ (1)เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ (2)ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี และ (3)ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด ใน คดี นั้น ว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำ	

	อนุสัญญาฯ ข้อ 25	พรบ.ค่าตอบแทน ผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ.2544	สิ่งที่พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ยังขาดหรือไม่มีตามที่ อนุสัญญาฯ กำหนด
		ของจำเลยไม่เป็น ความผิด	
ประเภทคดีที่ ได้รับค่าสินไหม ทดแทนและการ ชดใช้คืน	1.การมีส่วนร่วมใน กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้ง ในลักษณะองค์กร 2.การฟอกเงิน 3.การฉ้อราษฎร์บัง หลวง 4.การขัดขวางความ ยุติธรรม 5.อาชญากรรม ร้ายแรง	กรณีผู้เสียหายได้รับ ค่าตอบแทนเฉพาะ รายการที่ระบุไว้ในท้าย พระราชบัญญัตินี้ซึ่ง ได้แก่ ความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 9 เป็นความผิด เกี่ยวกับเพศมาตรา 276-287 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกายมาตรา 288-308 เท่านั้น	ไม่มีการชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนแก่ผู้เสียหายที่ ครอบคลุมตามความผิด ของอนุสัญญาฯ
ประเภทของค่า สินไหมทดแทน	ค่าสินไหมทดแทนและ การชดใช้คืนแก่ ผู้เสียหาย	1.กรณีของผู้เสียหาย (1)ค่าใช้จ่ายในการ รักษาพยาบาลรวมทั้งค่า ฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ (2)ค่าตอบแทนกรณี ผู้เสียหายถึงแก่ความ ตาย (3)ค่าขาดประโยชน์ ทำมาหาได้ในระหว่างที่ ไม่สามารถประกอบกร งานได้ตามปกติ	

	อนุสัญญาฯ ข้อ 25	พรบ.ค่าตอบแทน ผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ.2544	สิ่งที่พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ยังขาดหรือไม่มีตามที่ อนุสัญญาฯ กำหนด
		<p>(4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร</p> <p>2.กรณีของจำเลยในคดีอาญา</p> <p>(1) ค่าทดแทนการถูกคุมขัง (2) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี (3) ค่าทดแทนกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย และความตายเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี (4) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี</p> <p>5. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี</p>	

ดังนั้น ถึงแม้ว่ากฎหมายไทยจะมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่ก็มีข้อกำหนดให้ค่าทดแทนแก่ผู้เสียหาย เฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึง มาตรา 287 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย มาตรา 288 ถึงมาตรา 308 เท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะ องค์กร ค.ศ. 2000 เพราะไม่มีการให้ค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายตามฐานความผิดที่กำหนดไว้ใน อนุสัญญาฯ ดังนั้น ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้โดยให้มีการให้ค่าตอบแทนแก่ ผู้เสียหายที่ครอบคลุมตามฐานความผิดของอนุสัญญาฯ ด้วย

นอกจากนั้น การคุ้มครองผู้เสียหายตามอนุสัญญาฯ ข้อ 25 ยังรวมถึงการคุ้มครอง ผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิงและเด็กจากการค้ามนุษย์ และผู้เสียหายจากการถูกลักลอบขนย้ายถิ่นฐาน ด้วย ซึ่งกฎหมายไทยได้ให้การคุ้มครองไว้ดังนี้

3.4.2.1 ผู้เสียหายที่เป็นหญิงและเด็ก

สำหรับกฎหมายของไทยที่ได้ให้การคุ้มครองแก่ผู้หญิงและเด็กก็คือ พระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 โดยตามพระราชบัญญัตินี้ได้ให้การคุ้มครองไว้ดังต่อไปนี้

(1) ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่อง อาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษ การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้นั้น การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้ คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความแตกต่างทางเพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรมของผู้เสียหาย การแจ้งสิทธิของผู้เสียหายที่พึงได้รับการคุ้มครองในแต่ละขั้นตอนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการช่วยเหลือ ตลอดจนขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการช่วยเหลือในแต่ละ ขั้นตอน และต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนด้วย

การให้ความช่วยเหลือข้างต้น อาจจัดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายได้รับการดูแลในสถานแรก
รับตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี สถานแรกรับตามกฎหมายว่า
ด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือสถานสงเคราะห์อื่นของรัฐหรือเอกชนก็ได้²³

(2) เรื่องการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์
นั้นในกฎหมายฉบับนี้ได้กล่าวไว้คือ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหาย
ทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้า
มนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย²⁴

ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิและประสงค์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการ
กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามที่
ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย²⁵

นอกจากนั้นในเรื่องการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้น
ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ยังได้ให้การคุ้มครองแก่
ผู้เสียหายทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างด้าวกล่าวคือ

(1) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายระหว่างที่
อยู่ในความดูแลไม่ว่าบุคคลนั้นจะพำนักอยู่ ณ ที่ใด ไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการดำเนินคดี ทั้งนี้
ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายด้วย

ในกรณีที่ผู้เสียหายจะให้การหรือเบิกความเป็นพยานในความผิดฐานค้ามนุษย์ตาม
พระราชบัญญัตินี้ให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง
พยานในคดีอาญา

²³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 33

²⁴ เรื่องเดียวกัน มาตรา 34

²⁵ เรื่องเดียวกัน มาตรา 35 วรรค 1

ถ้าผู้เสียหายต้องเดินทางกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา หรือถ้าบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายอาศัยอยู่ในประเทศอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานในประเทศนั้นๆไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน และไม่ว่าจะกระทำผ่านสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศนั้นๆหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายและบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่องในประเทศนั้น²⁶

กฎหมายฉบับนี้ยังได้ให้การคุ้มครองในกรณีที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ในต่างประเทศโดยผู้เสียหายเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือเป็นผู้ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและก่อนออกนอกราชอาณาจักรสถานะของการได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่เป็นการชั่วคราวยังไม่สิ้นสุด เมื่อได้ตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความถูกต้องของผู้เสียหายที่ถือเอกสารแล้ว หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เสียหายนั้นเดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้น²⁷ และให้ได้รับการพิจารณาให้อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้ตามสถานะและระยะเวลาที่เป็นอยู่เดิมก่อนออกไปนอกราชอาณาจักร

อีกกรณีที่ได้รับการคุ้มครองก็คือ กรณีที่ผู้เสียหายในต่างประเทศเป็นคนต่างด้าวและไม่มีเอกสารประจำตัว แต่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้ที่มีหรือเคยมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรโดยถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อได้ตรวจพิสูจน์สถานะของการมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรของผู้นั้นแล้ว หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เสียหายนั้นเดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้นและให้ได้รับการพิจารณาให้อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้ตามสถานะและระยะเวลาที่เป็นอยู่เดิมก่อนออกไปนอกราชอาณาจักร²⁸

²⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 36

²⁷ เรื่องเดียวกัน มาตรา 39 วรรค 2

²⁸ เรื่องเดียวกัน มาตรา 39 วรรค 3

ในกฎหมายฉบับนี้ยังได้กล่าวถึงการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้มีการผ่อนผันให้ผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าวนั้นสามารถอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว และได้รับอนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การเรียกร้องสิทธิของผู้เสียหาย โดยให้คำนึงถึงเหตุผลด้านมนุษยธรรมเป็นหลัก²⁹

ภายใต้บังคับการดำเนินการที่กล่าวมาข้างต้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้เสียหายซึ่งเป็นคนต่างด้าวกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยไม่ชักช้า เว้นแต่บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือเป็นผู้ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีหลักฐานเอกสารตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรหรือกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว

ในการดำเนินการข้างต้น ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของบุคคลนั้น³⁰

นอกจากนั้นกระบวนการที่ให้การคุ้มครองแก่ผู้เสียหายอีกกระบวนการก็คือ การเยียวยาเหยื่อกลับภูมิลำเนา ซึ่งมีมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดกลับสู่วงจรค้ำมนุษย์อีก รวมถึงกำหนดให้ผู้พบเห็นต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ ซึ่งมาตรการดังกล่าวถือว่าเป็นจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้นั้น การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความแตกต่างทางเพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรมของผู้เสียหาย การแจ้งสิทธิของผู้เสียหายที่พึงได้รับการคุ้มครองในแต่ละขั้นตอนทั้งก่อน

²⁹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 37

³⁰ เรื่องเดียวกัน มาตรา 38

ระหว่าง และหลังการช่วยเหลือ ตลอดจนขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการช่วยเหลือในแต่ละ ขั้นตอน และต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนด้วย

การให้ความช่วยเหลือข้างต้น อาจจัดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายได้รับการดูแลในสถานแรก รับตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี สถานแรกรับตามกฎหมายว่า ด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือสถานสงเคราะห์อื่นของรัฐหรือเอกชนก็ได้³¹

นอกจากนั้นยังมีการยกเว้นโทษให้แก่ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อจากความผิดฐานค้ามนุษย์ โดยกฎหมายฉบับนี้ได้กล่าวไว้ว่า เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานเข้ามา ออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยมิได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จ ต่อเจ้าพนักงาน ฐานปลอมหรือใช้หนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตามหรือรับเร้าบุคคลเพื่อค้าประเวณีและการเข้าไปมีวสุมในสถานการ ค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี หรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยมิได้รับอนุญาตตาม กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

การให้การคุ้มครองผู้หญิงและเด็กของไทยเมื่อเทียบกับพิธีสารค้ามนุษย์ถือว่าครอบคลุม และเทียบเท่าตามมาตรฐานแล้ว เพราะประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ให้สอดคล้องกับพิธีสารนั่นเอง

3.4.2.2 ผู้เสียหายที่ถูกลักลอบขนย้ายถิ่นฐาน

สำหรับมาตรการในการคุ้มครองผู้ถูกลักลอบขนย้ายถิ่นฐานของไทยนั้นจะอยู่ใน พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

³¹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 33

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายไทยแล้ว ก็จะไม่พบบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือบุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดต่าง ๆ แต่ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 นั้นได้มีบทบัญญัติในการช่วยเหลือคนต่างด้าวผู้เข้ามาในราชอาณาจักรโดยคำนึงถึงความเป็นเด็กและหญิง คือ มาตรา 19 วรรค 2 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าคนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการอันระบุในมาตรา 12 (8) หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการนั้น หรือหญิงหรือเด็กคนใดเข้ามาเพื่อการเช่นนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่อาจอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรได้ชั่วคราวโดยสั่งให้บุคคลดังกล่าวมารายงานตน และตอบคำถามของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือจะสั่งให้ไปรายงานตนและตอบคำถามของเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่ที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ ตามระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดก็ได้ แต่ระยะเวลาที่กำหนดให้รายงานตนและตอบคำถามต้องห่างกันไม่น้อยกว่าเจ็ดวันต่อครั้ง"

ส่วนมาตรการการส่งกลับตามกฎหมายไทยในเรื่องดังกล่าวนี้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติถึงเรื่องดังกล่าวไว้อย่างกว้างๆ ตามมาตราดังต่อไปนี้ คือ

มาตรา 54 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้

ถ้ามีกรณีต้องสอบสวนเพื่อส่งตัวกลับตามวรรคหนึ่งให้นำมาตรา 19 และมาตรา 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใด โดยคนต่างด้าวผู้นั้นต้องมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยต้องมีประกัน หรือมีทั้งประกันและหลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดเป็นเวลานานเท่าใดตามความจำเป็นก็ได้ ค่าใช้จ่ายในการกักตัวนี้ให้คนต่างด้าวผู้นั้นเป็นผู้เสีย

บทบัญญัติในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรก่อนวันที่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2480 ใช้บังคับ"

มาตรา 55 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "การส่งคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวกลับโดยพาหนะใดหรือช่องทางใดก็ได้ตามแต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะพิจารณาเห็นสมควร

ค่าใช้จ่ายในการส่งคนต่างด้าวกลับดังกล่าวนี้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะที่นำเข้ามาเป็นผู้เสีย ในกรณีที่มิปรากฏตัวเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ ให้ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 เป็นผู้เสีย โดยพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกค่าใช้จ่ายในการส่งคนต่างด้าวกลับจากผู้กระทำความผิดคนใดคนหนึ่งโดยสิ้นเชิงหรือร่วมกันตามแต่จะเลือกแต่ถ้าคนต่างด้าวนั้นจะขอกลับโดยพาหนะอื่นหรือทางอื่น โดยยอมเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตก็ได้"

มาตรา 56 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ในกรณีที่มีการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวตามมาตรา 12 (1) และคนต่างด้าวได้แสดงตัวหรือเอกสารที่ใช้เดินทางอย่างใดอย่างหนึ่งของเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะใด หรือแสดงหลักฐานของบุคคลอื่นใด ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อเป็นประกันในการกลับออกไปนอกราชอาณาจักรของคนต่างด้าวดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัวเอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว แล้วแต่กรณี มิให้ยกเลิกคืนหรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัวเอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว ทั้งนี้โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ หรือไม่ก็ได้

การสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยการติดคำสั่งไว้กับหรือประทับข้อความคำสั่งลงไว้บนตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งการแล้ว ถ้ามีการยกเลิก คืนหรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัวเอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวให้แตกต่างไปจากที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งการไว้ โดยมีได้รับความเห็นชอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ การนั้นย่อมไม่สามารถใช้อ้างกับพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐาน แล้วแต่กรณี ให้กระทำการตามข้อผูกพันเดิมในตัว เอกสารหรือหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการส่งคนต่างด้าวนั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักร"

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองผู้ถูกลักลอบขนย้ายถิ่นฐานตามกฎหมายไทยถือว่ายังไม่สอดคล้องกับพิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ

เนื่องจากไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้โดยตรง ดังนั้นจึงต้องนำกฎหมายที่ใกล้เคียงมาปรับใช้ ดังนั้นประเทศไทยควรมีการออกกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับพิธีสารฯ โดยตรง

3.4.3 บทบัญญัติตามวิธีสบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและผู้เสียหาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การสืบพยานด้วยวิธีพิเศษ (video conference) ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งมาตรการสืบพยานบุคคลโดยใช้สื่อภาพและเสียง (video conference) ดังกล่าวนั้นใช้เฉพาะกรณีสืบพยานบุคคลที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อจุดประสงค์ในความปลอดภัยของเด็กจากการถูกคุกคาม ช่มชู้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งยังรักษาสีทธิของจำเลยในคดีอาญาในการที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย เพื่อให้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ มาตรการดังกล่าวใช้ในหลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นชั้นไต่สวนมูลฟ้อง การสืบพยานชั้นพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา การสืบพยานนอกศาลหรือการเดินเผชิญสืบการสืบพยานในการไต่สวนการตายในคดีวิสามัญฆาตกรรม หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การสืบพยานก่อนฟ้องคดี

มาตรการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยดังกล่าว แม้จะได้นำระบบ video conference มาใช้ และสามารถนำไปใช้ในการสืบพยานได้หลายกรณีก็ตาม แต่ยังไม่มีความสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ ข้อ 24 เนื่องจากไม่คุ้มครองบุคคลที่มีอายุเกิน 18 ปี ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติก็จะทำให้การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมเป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะพยานที่จะมาพิสูจน์ความผิดขององค์กรอาชญากรรมย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะมีแต่บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี³²

นอกจากนี้ แม้ตามกฎหมายไทยจะมีมาตรการสอบสวนพยานเด็กด้วยวิธีพิเศษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ³³ แต่ก็จำกัดอายุของบุคคลคือไม่เกิน

³² สุทธิพล ทวีชัยการ และคณะสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ(ระยะที่ 2)หัวข้อการกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม, รายงานวิจัย, สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, สิงหาคม 2548, หน้า 154 -155.

18 ปี จึงควรมานำมาตรการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำพยานเด็ก ซึ่งสามารถถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน เพื่อนำไปถ่ายทอดในชั้นพิจารณาของศาลไปใช้ในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมตามฐานความผิดตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และฐานความผิดตามพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาฯ ทั้ง 3 ฉบับด้วย โดยไม่ต้องคำนึงถึงอายุของบุคคลผู้เข้ารับการคุ้มครอง

³³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ บัญญัติว่า “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากกการข่มขืนต่อสู ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน18ปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้นและในกรณีที่มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใดอาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กตั้งรั้งเกี่ยวได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้การบังคับมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวนและมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

ที่สำคัญคือเรื่องการชี้ตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรี³⁴ ที่คุ้มครองเฉพาะผู้เสียหายและพยานที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี โดยป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยานในการชี้ตัว แต่หากผู้ชี้ตัวเป็นผู้เสียหายหรือพยานที่มีอายุเกิน 18 ปี การชี้ตัวไม่ต้องกระทำลับหลังก็ได้ ซึ่งมาตรการดังกล่าวไม่สามารถประกันความปลอดภัยของพยานและผู้เสียหายจากการชี้ตัวสมาชิกองค์กรอาชญากรรมได้ บทบัญญัติมาตรานี้ค่อนข้างสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 24 แต่ยังไม่มียุทธวิธีภาพเพียงพอในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานได้ที่สำคัญพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ของไทยก็ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการให้ video conference มาใช้กับมาตรการคุ้มครองพยานเป็นการทั่วไปหรือมาตรการคุ้มครองพิเศษแต่อย่างใด เพียงแต่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามความเห็นสมควรในกรณีที่พยานอาจหรือจะไม่ได้รับความปลอดภัยเท่านั้น

ประเด็นต่อมาที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้การคุ้มครองแก่พยานและผู้เสียหายอันสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 25 เรื่องการทำให้ความเห็น และความกังวลของผู้เสียหายได้รับการนำเสนอ และพิจารณาในขั้นตอนที่เหมาะสมของการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำผิดกับการคุ้มครองพยานเป็นการทั่วไป ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ก็คือ เรื่องคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 109 กล่าวคือ มาตรานี้ได้บัญญัติถึงคำร้องขอปล่อยชั่วคราวที่ยื่นต่อศาล โดยให้โอกาสเจ้าพนักงานหรือโจทก์ยื่นคำคัดค้าน แสดงเหตุที่ไม่ควรปล่อยชั่วคราวให้ศาลทราบ ซึ่งเหตุดังกล่าวอาจเป็นกรณีที่จำเลยใช้อิทธิพลข่มขู่ คุกคามพยานหรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหาย หรือมีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี โดยที่ศาลอาจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไปได้ แม้เจ้าพนักงานหรือโจทก์คัดค้านก็ตาม และยังได้กำหนดให้ศาลต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ หากเป็นคดี

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรี บัญญัติว่า "ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีชี้ตัวบุคคลใด ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวบุคคลในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถจะป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกชี้ตัวนั้นเห็นตัวเด็ก โดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจหาหรือรอบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้มิหรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ในกรณีการชี้ตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กนั้นเห็นบุคคลที่จะทำการชี้ตัว

ที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกฟ้องในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกสูงเกินสิบปี แต่ศาลจะปล่อยชั่วคราวหรือไม่นั้นเป็นดุลพินิจ³⁵ ถ้าศาลไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันสมควรจะงดการถามเสียก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้³⁶

ความสำคัญของการให้เจ้าพนักงานหรือโจทก์มีคำคัดค้านนั้น เนื่องมาจากความจริงเกี่ยวกับการที่จะได้ข้อมูลว่า อันตรายจากการปล่อยชั่วคราวจะทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิงไป การคุกคามผู้เสียหายหรือพยานจะมีหรือไม่นั้น ผู้ที่ทราบดีที่สุดก็คือ ฝ่ายเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานสอบสวนซึ่งดูแลกระบวนการสอบสวนมาตั้งแต่ต้น³⁷

อีกกรณีหนึ่งที่เป็นการให้ความปลอดภัยแก่พยานและผู้เสียหายก็คือ การโอนคดีเพื่อความปลอดภัยแก่พยาน กล่าวคือ หากว่าตามลักษณะของความผิด ฐานะของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่นนั้น หรือเหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางต่อการได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เมื่อโจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องราวต่ออธิบดีศาลฎีกาขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าอธิบดีศาลฎีกาอนุญาตตามคำขอนั้น ก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลตั้งที่อธิบดีศาลฎีกาอนุญาตไว้³⁸

ดังนั้น ทั้งมาตรา 109 และมาตรา 26 จึงมีความเกี่ยวข้องกับการให้หลักประกันความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานจากการตอบโต้ ช่มชู้ ซึ่งกระทำโดยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ เจ้าพนักงานของรัฐจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการป้องกันเหตุร้ายโดยอาศัยบทบัญญัตินี้เป็นเครื่องมือ³⁹

³⁵ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2 เล่ม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 270.

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 109

³⁷ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2, รวมคำบรรยายภาคสอง สมัยที่ 52 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 17 เล่ม (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2542), หน้า 13.

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26

ส่วนประเด็นสุดท้ายที่จะขอล่าถึงการให้การคุ้มครองพยานและผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและผู้เสียหายตามอนุสัญญาฯ ข้อ 24 และข้อ 25 ก็คือ การสืบพยานล่วงหน้าตามมาตรา 237 ทวิ⁴⁰ ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่ประกอบธุรกิจการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก โดยมุ่งที่จะคุ้มครองพยานเด็กซึ่งถูกล่อลวงมา เนื่องจากพยานดังกล่าวมักถูกข่มขู่ คุกคามด้วยวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานเหล่านี้เป็นคนเร่ร่อน เป็นชาวเขาหรือเป็นผู้ที่มีที่อยู่นอกราชอาณาจักรไทย ทำให้การที่จะนำตัวพยานมาสืบภายหลังกระทำไม่ได้โดยยาก⁴¹ หรือในบางกรณีเป็นการ

³⁹ สุทธิพล ทวีชัยการ และคณะสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ(ระยะที่ 2) หัวข้อการกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม, หน้า 50.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ บัญญัติว่า "ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องจากผู้เสียหายหรือพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายความซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา 173 ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ ถ้าศาลเห็นว่าตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความได้ทันทีหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้วก็ให้อ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าต่อมาผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้"

⁴¹ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 292

คุ้มครองชาวต่างประเทศอันเป็นผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานสำคัญในคดีที่จะต้องเดินทางกลับประเทศ หรือต้องเดินทางจากต่างประเทศมาเป็นพยานซึ่งอาจทำให้ไม่ได้รับความปลอดภัยได้โดย อาชญากรอาจไปยุ่งเหยิงกับพยานไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม จึงต้องมีการสืบพยานล่วงหน้าไว้ ก่อนโดยที่คำพยานดังกล่าวรับฟังเป็นพยานหลักฐานในพิจารณาได้ โดยที่พยานผู้นั้นไม่ต้องมา เบิกความในชั้นพิจารณาอีก หรือในบางกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมายุ่งเหยิงกับพยานไม่ว่าใน ทางตรงหรือทางอ้อม เช่น พยานอาจถูกคุกคาม ตอบโต้ ชมชูมิให้มาเบิกความหรือล่อลวงมิให้มา เบิกความในภายหลัง⁴² ดังนั้น เมื่อเข้าเงื่อนไขดังกล่าวผู้เสียหาย และพนักงานสอบสวนอาจร้องขอ ต่อพนักงานอัยการให้ร้องขอต่อศาลให้สืบพยานไว้ก่อนได้ แต่การร้องขอให้สืบพยานไว้ก่อนจะต้อง กระทำโดยพนักงานอัยการเท่านั้นในเรื่องนี้พนักงานอัยการจึงเป็นผู้มีบทบาทในการคุ้มครองความ ปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานโดยพิจารณาจากตนเอง หรือโดยข้อมูลที่ได้รับจากผู้เสียหาย หรือพนักงานสอบสวน และมีความเกี่ยวข้องกับการทำให้ความเห็นและความห่วงกังวลของ ผู้เสียหายได้รับการเสนอและพิจารณาในการดำเนินคดีอาญา

3.5 องค์การที่ให้การคุ้มครองพยานและผู้เสียหาย

สำหรับองค์การที่ให้การคุ้มครองพยาน ผู้เสียหาย ผู้หญิงและเด็ก และผู้ถูกลักลอบขนย้ายถิ่น ฐานในประเทศไทยมีดังต่อไปนี้

3.5.1 องค์การที่ให้การคุ้มครองแก่พยาน

สำนักงานคุ้มครองพยาน สังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็น หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มี อำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตราการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

⁴² สุทธิพล ทวีชัยการ และคณะสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, การพัฒนากฎหมาย ป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ(ระยะที่ 2)หัวข้อการกำหนดความผิดฐานขัดขวางความ ยุติธรรม, หน้า 51.

2. ประสานงานกับพนักงานสอบสวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยาน
3. พัฒนาระบบและมาตรการคุ้มครองพยานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
4. เสนอแนะปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบหรือข้อบังคับตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครองพยาน
5. ติดตามและประเมินผลการดำเนินการคุ้มครองพยาน
6. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน⁴³ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน

โดยในการดำเนินงานได้กำหนดให้มีหน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป นอกจากนี้จะมีสำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแล้ว ยังมีหน่วยงานอื่นที่มีภารกิจร่วมอีก 7 หน่วยงาน ดังนี้

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรณีเป็นพยานที่อยู่ในอำนาจสืบสวนสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. กระทรวงกลาโหม กรณีเป็นพยานที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร
3. กรมการปกครอง กรณีเป็นพยานในคดีที่มีพนักงานฝ่ายปกครองเข้ามาเกี่ยวข้อง
4. กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรณีเป็นพยานในคดีที่อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
5. กรมราชทัณฑ์ กรณีพยานเป็นผู้ถูกกักขัง จำคุก
6. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรณีพยานอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจฯ
7. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ กรณีเป็นพยานในคดียาเสพติด

3.5.2 องค์การที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญามีหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาทางการเงินในเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

⁴³ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, กรม, ร่างคู่มือการประสานการส่งต่อพยานให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน, กรุงเทพมหานคร: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2550.(อัครสำเนา)

รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ และค่าตอบแทนความเสียหายอื่นๆตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรนั้น⁴⁴ คือ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สังกัดในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

3.5.3 องค์กรที่ให้ความคุ้มครองผู้หญิงและเด็ก

สำหรับหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้หญิงและเด็กมีหลายหน่วยงานด้วยกันดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ภาคีต่อต้านการค้าหญิงและเด็ก ประเทศไทย เป็นการรวมตัวกันขององค์กรพัฒนาเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน 7 จังหวัด 23 องค์กร และองค์กรที่ทำงานในเขตภาคกลางอีก 4 องค์กรที่ทำงานด้านเด็กและผู้หญิง เน้นการทำงานป้องกันและเฝ้าระวังการค้าเด็กและหญิงในชุมชนโดยผ่านกลไกการทำงานของคนทำงานและแกนนำในชุมชนโดยใช้ชื่อว่า "แกนนำชุมชนอัครละอ่อนและแม่หญิง"⁴⁵

2. มูลนิธิพิทักษ์สตรีและเด็ก เป็นมูลนิธิที่ให้การช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อที่ถูกนำไปสู่กระบวนการค้ามนุษย์ โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบเพื่อติดตามผู้ที่ชักชวนเหยื่อไปแสวงหาผลประโยชน์ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือเหยื่อที่ถูกบังคับใช้แรงงาน และส่งเหยื่อเหล่านั้นไปแจ้งความดำเนินคดีกับนายจ้างและผู้บังคับค้าบริการเพื่อสืบพยานไว้ล่วงหน้า โดยผู้เสียหายจะถูกส่งไปให้สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการเพื่อรอส่งกลับภูมิลำเนาต่อไป⁴⁶

3. มูลนิธิกระจกเงา เป็นมูลนิธิที่มีการดำเนินการในภาคเหนือของไทยโดยแบ่งออกเป็น 4 โครงการดังนี้

⁴⁴ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 , มาตรา 18

⁴⁵ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ทำเนียบองค์กรต่อต้านการค้ามนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เดือนตุลาคม จำกัด, 2549, หน้า 106.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 125

- โครงการศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ เป็นศูนย์ที่รับแจ้งเหตุคนหาย รวมทั้งกระจายข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งในรูปแบบของเว็บไซต์และกลไกทางด้านจดหมายข่าวทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระบบ Maillinglist ที่อยู่ในระบบฐานข้อมูล และอีกทางหนึ่งก็คือ การส่งข้อมูลในรูปแบบจดหมายข่าวไปสู่สื่อมวลชนทุกแขนง ทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และองค์กรต่างๆ
- โครงการยุติธุรกิจขอทาน เป็นโครงการเพื่อยุติกระบวนการค้ามนุษย์ซึ่งออกมาในรูปแบบธุรกิจขอทานด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของสังคม
- โครงการการป้องกันการเคลื่อนย้ายแรงงานเด็กและหญิงเพื่อการค้าบริการ เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการเฝ้าระวังและสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชุมชนเท่าทันต่อสถานการณ์และปัญหาอันอาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับการถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกละเมิดจากการออกไปทำงานของกลุ่มเด็กและหญิง
- โครงการเด็กดอยสัญชาติไทย เพื่อคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของเด็กที่จะมีสัญชาติตามถิ่นประเทศที่ตนเองเกิด โดยรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ และประสานงานกับทางอำเภอเพื่อดำเนินการการลงรายการสัญชาติให้กับเด็กเหล่านี้ ประกอบกับมีการประสานงานกับหน่วยงานที่ดูแลระดับนโยบาย เพื่อผลักดันระเบียบ และนโยบายรัฐเพื่อให้สิทธิพื้นฐานด้านสัญชาติกับเด็ก ⁴⁷

3.5.4 องค์กรที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกลักลอบขนย้ายถิ่นฐาน

สำหรับหน่วยงานที่ให้การคุ้มครองแก่ผู้ถูกลักลอบขนย้ายถิ่นฐาน คือ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองซึ่งได้วางมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และกำหนดแผนปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยมีศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (ศปก.สตม.) เป็นศูนย์อำนวยความสะดวกและสั่งการ และประสานการปฏิบัติ ดังนี้ ⁴⁸

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 118

⁴⁸ อุดมศรี ฉายาลักษณ์, การป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติโดยมาตรการตรวจคนเข้าเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณี เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานกรุงเทพ, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546, หน้า 56-58.

1. มาตรการด้านการประชาสัมพันธ์

1.1 จัดทำคู่มือเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ รณรงค์มาตรการแนวทางการดำเนินงานของทางราชการ ความผิด บทลงโทษ และผลเสียของการกระทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะการใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการจูงใจให้แรงงานต่างชาตินำเงินเดินทางกลับ และเป็นการแจ้งเตือนต่อนายจ้าง ผู้ประกอบการ ผู้นำพา ผู้ที่ให้ที่พักพิง

1.2 เชิญผู้ประกอบการโรงงาน โรงแรม เกสต์เฮาส์ และผู้เกี่ยวข้องมาประชุมชี้แจงทำความเข้าใจข้อกำหนด ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ในการให้ที่พักพิง หรือรับคนต่างด้าวเข้าพักอาศัย ตลอดจนบทลงโทษ เมื่อมีการฝ่าฝืน

2. มาตรการด้านการป้องกัน

2.1 เพิ่มมาตรการด้านการข่าว ด้วยการวางระบบรวบรวมการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เช่น การแจ้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

2.2 กำหนดมาตรการควบคุม การจัดแจ้งการเข้าพักอาศัยของชาวต่างชาติ ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองโดยให้ทุกหน่วยงานดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งห้ามมิให้เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์หรือมีส่วนพัวพันในการกระทำความผิด

2.3 นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการรับรายงานข้อมูล เกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ และชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

3. มาตรการด้านการปราบปราม

3.1 ดำเนินการสืบสวนหาข่าวถึงแหล่งที่พักอาศัย และหลบซ่อนของชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยเน้นสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายพักอาศัยอยู่

3.2 การปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ให้ระดมกวาดล้างเป็นครั้งคราวตามความเวลาที่เหมาะสม โดยให้มีการดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายอย่างจริงจัง

3.3 ระดมปราบปราม กวาดล้าง จับกุมกลุ่มเป้าหมายดังนี้

กลุ่มที่ 1 คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และกลุ่มคนร้ายข้ามชาติ

กลุ่มที่ 2 แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

กลุ่มที่ 3 แรงงานต่างด้าวที่มาขึ้นทะเบียนไว้แล้วปฏิบัติผิดเงื่อนไข

กลุ่มที่ 4 นายจ้าง ผู้ประกอบการ ผู้นำพา ผู้ให้ที่พักพิงแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและกลุ่มคนร้ายข้ามชาติ โดยประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างใกล้ชิด

3.4 ในกรณีที่มีการจับกุมนายจ้าง ผู้ประกอบการ ผู้นำพา หรือผู้ให้ที่พักพิงซึ่งจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ให้ถือเป็นนโยบายของตำรวจ ที่จะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด

3.5 สำหรับหน่วยปฏิบัติที่มีผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มาสมัครใจมอบตัว ให้รีบดำเนินการรับตัวไว้ทันที และดำเนินการในลักษณะเดียวกับที่ได้ทำการจับกุมตัวมา

3.6 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม นำตัวแรงงานต่างชาติที่มีใบอนุญาตทำงานมาส่งให้กับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เนื่องจากนายจ้างไม่ประสงค์จะจ้างต่อไป หรือมีเหตุไม่สามารถต่ออายุใบอนุญาตทำงานได้ ให้ดำเนินการในลักษณะเดียวกับที่ได้ทำการจับกุมตัวมา

4. มาตรการสกัดกั้น

4.1 เพิ่มความเข้มในการตรวจบุคคลเดินทางเข้า-ออก ทุกช่องทาง ทั้งทางบก ทางอากาศ ทางน้ำ เพื่อสกัดกั้นการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

4.2 เพิ่มความถี่ในการจัดกำลังออกตรวจตราในพื้นที่ตามแนวชายแดนโดยประสานการปฏิบัติกับตำรวจตระเวนชายแดน และทหารที่รับผิดชอบในพื้นที่

4.3 สนธิกำลังกับตำรวจภูธรภาค ตำรวจตระเวนชายแดน และตำรวจทางหลวงร่วมปฏิบัติในด้านตรวจถาวร ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางที่มีผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเข้ามาในราชอาณาจักรและสนธิกำลังกับกองบังคับการตำรวจน้ำ ร่วมปฏิบัติการในเขตน่านน้ำ

5. มาตรการด้านการส่งกลับ

5.1 เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินการผลักดันส่งกลับผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

5.2 ร่วมกับหน่วยในพื้นที่กำหนดช่องทางที่สะดวกและเหมาะสมในการดำเนินการส่งกลับผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา เพื่อผลักดันออกนอกราชอาณาจักร

การใช้มาตรการป้องกันและปราบปรามคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง มีดังนี้⁴⁹

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 947/2544 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นประธาน แบ่งฝ่ายปฏิบัติการออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และฝ่ายป้องกันและปราบปรามชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ออกแผนปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ประกอบด้วย 4 มาตรการ คือ

- (1) มาตรการประชาสัมพันธ์
- (2) มาตรการด้านการป้องกัน
- (3) มาตรการปราบปราม
- (4) มาตรการสกัดกั้น

การดำเนินงานในส่วนสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีภารกิจหลักในการตรวจบุคคลและพาหนะที่เดินทางเข้ามาและออกไปนอกราชอาณาจักร รวมทั้งควบคุมคนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรทั้งประเภทชั่วคราวและประเภทถาวร และเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการปฏิบัติหน่วยงานหลักของตำรวจ ในการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมือง นอกจากนี้สำนักงานตรวจตรวจคนเข้าเมืองได้ตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกและประสานงานระหว่างหน่วยงานในสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อป้องกันและปราบปรามคนต่างด้าวที่เข้ามาก่ออาชญากรรมในประเทศไทย และคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง

สำหรับการดำเนินการของกองตรวจคนเข้าเมือง 2 ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจบุคคลและพาหนะที่เข้ามาและออกไปนอกราชอาณาจักร ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยาน ได้วาง

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 66-70

มาตรการป้องกันการเดินทางไปประเทศที่สามโดยผิดกฎหมายเพื่อรองรับมาตรการของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ดังนี้

- (1) ดำเนินการร่วมกับสายการบินในการตรวจสอบผู้โดยสารก่อนขึ้นเครื่องบิน
- (2) มีการประสานกับสายการบิน ในการตรวจสอบผู้โดยสารที่ไปทำการ Check in โดยพิจารณาเป็นรายบุคคล
- (3) ประสานสายการบินให้แจ้งงวดการตรวจสอบ Telex ผู้โดยสารที่ถูกส่งกลับเป็นการล่วงหน้า และแจ้งกองตรวจคนเข้าเมือง 2 เพื่อจัดเจ้าหน้าที่ไปรับผู้ที่ถูกส่งกลับให้ทันก่อนเครื่องบินจะลง เพื่อเป็นการป้องกันผู้โดยสารสูญหาย
- (4) ให้เจ้าหน้าที่ที่ประจำช่องตรวจหนังสือเดินทาง เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบผู้โดยสารว่ามีชื่อในหนังสือเดินทางถูกต้องตรงกับชื่อในบัตรขึ้นเครื่องบินหรือไม่ และตรวจสอบ Visa ของประเทศที่กำลังจะเดินทางไป

3.6 การบังคับใช้กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ

สำหรับเรื่องการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ และพิธีสารทั้ง 3 ฉบับนี้ ประเทศไทยมีพันธกรณีในการนำฐานความผิดทั้งตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารทั้ง 3 ฉบับมาบัญญัติเป็นกฎหมายอาญาภายในประเทศและให้มีลักษณะข้ามชาติอันได้แก่ฐานความผิดดังต่อไปนี้

- (1) การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร
- (2) การฟอกเงิน*
- (3) การฉ้อราษฎร์บังหลวง
- (4) การขัดขวางความยุติธรรม
- (5) อาชญากรรมร้ายแรง
- (6) การฐานค้ามนุษย์*
- (7) การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน
- (8) การผลิต ลักลอบค้าอาวุธโดยผิดกฎหมาย

หมายเหตุ สำหรับเรื่องการฟอกเงิน และการค้ามนุษย์นั้น กฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับ 2 ฐานความผิดนี้ถือว่าสอดคล้องตามอนุสัญญาฯ แล้ว ส่วนในฐานความผิดอื่น ๆ นั้น แม้ว่ากฎหมายไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมองค์ประกอบความผิดทั้งหมดตามอนุสัญญาฯ อีกทั้งยังไม่มีลักษณะข้ามชาติอันเป็นลักษณะสำคัญตามอนุสัญญาฯ

ดังนั้นหากประเทศไทยจะดำเนินการในการให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาฯ และพิธีสารทั้ง 3 ฉบับ ประเทศไทยต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องหรือออกกฎหมายใหม่ เพื่อดำเนินการในการอนุวัติการตามอนุสัญญาฯ ดังได้กล่าวถึงเรื่องการแก้ไขกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องแล้วข้างต้น

3.7 ความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ

เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาอาชญากรรมชาติ ไม่สามารถแก้ไขได้โดยประเทศหนึ่งประเทศใดเพียงลำพัง และประเด็นอำนาจอธิปไตยในการดำเนินการกับผู้กระทำผิดยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นมาตรการหนึ่งในความร่วมมือแก้ไขปัญหา

ปัจจุบันไทยได้ทำสนธิสัญญา ระดับทวิภาคีในเรื่องการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในทางอาญากับหลายประเทศ นอกจากนี้ไทยยังได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา (MLAT) โดยมีการวางพื้นฐานขั้นต่ำที่จะต้องให้ความช่วยเหลือในการสืบพยานและสอบปากคำบุคคล การจัดการเอกสารและพยานหลักฐาน การส่งเอกสาร การปฏิบัติตามคำร้องขอให้กันและกันในการยึดทรัพย์ การโอนตัวผู้ต้องขังเพื่อสืบพยาน การช่วยเหลือในการริบทรัพย์ ทั้งนี้ในเรื่องการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ประเทศไทยก็ได้กำหนดให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศได้ แม้ไม่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาระหว่างกัน แต่ทั้งนี้รัฐผู้ร้องขอจะต้องแสดงให้เห็นว่าจะให้ความช่วยเหลือในทำนองเดียวกันเมื่อไทยร้องขอ อย่างไรก็ตามไทยอาจปฏิเสธคำร้องขอความช่วยเหลือนั้นได้ หากเป็นกรณีกระทบต่ออธิปไตย ความมั่นคง หรือสาธารณประโยชน์ที่สำคัญอื่น ๆ ของประเทศไทย หรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางการเมืองหรือ หรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางทหาร

นอกจากนั้นประเทศไทยก็ได้ให้ความร่วมมือด้านต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ ดังต่อไปนี้

3.7.1 ความร่วมมือทางอาญา

สำหรับกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับความร่วมมือทางอาญาก็คือ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้ความช่วยเหลือทางอาญาในเรื่อง

ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี การรับทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา⁵⁰ โดยตามพระราชบัญญัติมีหลักเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือดังต่อไปนี้

(1) กรณีมีสนธิสัญญาความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศไทย และประเทศผู้ร้องขอ หรือแม้ว่าไม่มีสนธิสัญญาก็ตาม แต่ประเทศผู้ร้องขอแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ประเทศไทยว่าจะให้ความร่วมมือในทำนองเดียวกันแก่ประเทศไทย เมื่อประเทศไทยร้องขอรับความร่วมมือจากประเทศนั้น ในกรณีนี้ประเทศไทยอาจให้ความร่วมมือแก่ประเทศผู้ร้องขอนั้นได้⁵¹

(2) ประเทศไทยจะให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศก็ต่อเมื่อการกระทำซึ่งเป็นมูลกรณีของความช่วยเหลือทางอาญานั้น เป็นความผิดที่มีโทษฐานใดฐานหนึ่งตามกฎหมายไทย ซึ่งเรียกตามหลักสากลว่า Double Criminality เว้นแต่จะมีการระบุไว้เป็นอย่างอื่นในสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาระหว่างประเทศไทยและประเทศที่ร้องขอ⁵²

(3) ประเทศไทยอาจปฏิเสธคำร้องขอความช่วยเหลือ หากคำร้องนั้นกระทบกระเทือนอธิปไตย ความมั่นคง หรือสาธารณประโยชน์ที่สำคัญอื่นๆ ของประเทศไทย หรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางการเมืองหรือการทหาร⁵³

ดังนั้น เมื่อในพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 ได้ให้การร่วมมือในการช่วยเหลือทางอาญาซึ่งเป็นการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ฉะนั้นจึงสามารถตีขอบเขตของความร่วมมือทางอาญาตามที่พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 ให้ครอบคลุมถึงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานด้วย ดังจะเห็นได้จากการให้การคุ้มครองพยานในบางกรณีตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 กล่าวคือ บุคคลที่เข้ามาเบิกความเป็นพยานหรือให้ปากคำในประเทศไทยจากการที่หน่วยงานของรัฐขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศจะไม่ถูกส่งหมายเพื่อดำเนินคดีใดๆ หรือ

⁵⁰ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 4

⁵¹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 9(1)

⁵² เรื่องเดียวกัน มาตรา 9(2)

⁵³ เรื่องเดียวกัน มาตรา 9(3) – มาตรา 9(4)

ถูกคุมขัง หรือถูกจำกัดเสรีภาพ โดยเหตุจากการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนบุคคลนั้นออกจากประเทศผู้
รับคำร้องขอ⁵⁴

สิทธิดังกล่าวข้างต้นจะสิ้นสุดลงเมื่อบุคคลนั้นมีโอกาสที่จะออกจากประเทศไทยภายใน
ระยะเวลา 15 วัน หลังจากที่ได้รับแจ้งจากหน่วยงานผู้ร้องขอแล้วว่าไม่จำเป็นต้องอยู่ในประเทศ
ไทยต่อไปอีกแต่ยังคงอยู่ในประเทศไทยต่อไป หรือบุคคลนั้นได้กลับเข้ามาโดยสมัครใจหลังจากที่
ได้ออกจากประเทศไทยแล้ว⁵⁵

ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดทำความตกลงหรือข้อตกลงกับรัฐอื่น เพื่อย้ายบุคคลที่เป็น
พยานรวมไปถึงญาติและบุคคลผู้ใกล้ชิดพยานไปยังถิ่นที่อยู่ใหม่ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา
สหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 นั้น หากพิจารณา
ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 แล้ว คงต้องพิจารณา
จากเรื่องการขอความช่วยเหลือตามมาตรา 36 - 41 ดังนี้

กรณีดังกล่าวต้องดำเนินการโดยสำนักงานคุ้มครองพยานโดยส่งความประสงค์ที่จะขอ
ความช่วยเหลือจากต่างประเทศในเรื่องนี้ต่อผู้ประสานงานกลางก่อน⁵⁶ โดยคำขอความช่วยเหลือ
จากต่างประเทศ และเอกสารทั้งปวงที่จะส่งไปต้องทำตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ผู้
ประสานงานกลางกำหนด⁵⁷

ผู้ประสานงานต้องพิจารณาว่า สมควรจะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศหรือไม่โดย
พิจารณาถึงหลักเกณฑ์ รายละเอียด ข้อเท็จจริง เอกสารประกอบ แล้วแจ้งให้สำนักงานคุ้มครอง
พยานทราบ และคำวินิจฉัยดังกล่าวถือเป็นยุติ เว้นแต่นายกรัฐมนตรีจะสั่งเป็นอย่างอื่น⁵⁸

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน มาตรา 40 วรรค 1

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน มาตรา 40 วรรค 2

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน มาตรา 36

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน มาตรา 37

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน มาตรา 38

สำนักงานคุ้มครองพยานต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องในการใช้ข่าวสารหรือพยานหลักฐานตามวัตถุประสงค์และในการรักษาความลับของข่าวสารหรือพยานหลักฐานที่ขอรับความช่วยเหลือ เว้นแต่ข่าวสารนั้นหรือพยานหลักฐานนั้นจำเป็นต่อการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย อันเป็นผลจากการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี หรือการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ระบุไว้ในคำขอ⁵⁹

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาจึงเป็นการกำหนดมาตรการกว้างๆ ที่กำหนดขึ้นมา เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาความต่างกันของระบบกฎหมาย และอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐ แต่มิได้มีการระบุถึงการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไว้เป็นการเฉพาะ

3.7.2 ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ตามหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย โดยหลักการแล้วประเทศไทยจะทำการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศที่ทำสนธิสัญญาในเรื่องนี้ระหว่างกัน แต่อย่างไรก็ดีประเทศไทยก็อาจทำการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอได้แม้ไม่มีสนธิสัญญาระหว่างกันในเรื่องนี้ก็ได้

ส่วนในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ได้กำหนดเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ในข้อ 16 ซึ่งเป็นหลักการที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณี กล่าวคือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้จะต้องเป็นกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับฐานความผิดตามอนุสัญญาฯ โดยเป็นความผิดที่ลงโทษได้ภายใต้กฎหมายภายในของทั้งรัฐภาคีที่ร้องขอและรัฐภาคีที่ถูกร้องขอนั้นด้วย (Double criminality)⁶⁰ และยังมีข้อกำหนดเป็นทางเลือกไว้ว่ารัฐภาคีสามารถนำฐานความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญาฯ ซึ่งจะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนดังกล่าวขึ้นไปรวมอยู่ในความผิดที่สามารถจะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ใน

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 39

⁶⁰ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 16(1)

สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนทุกฉบับที่จะมีการจัดทำกันในระหว่างรัฐภาคีได้ด้วย⁶¹ ทั้งนี้ก็เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เมื่อกลับมาพิจารณาเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย มาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไทยมีพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 (ยกเลิก พ.ศ. 2472) ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2551 และจะมีผลบังคับใช้ 180 วันนับจากประกาศในราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญา พ.ศ. 2535 และมีการทำสนธิสัญญาทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ทั้งหมด 14 ประเทศ โดยหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ยังคงใช้หลัก Double criminality แต่อย่างไรก็ดีเพื่อให้ประเทศไทยมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับทางปฏิบัติของนานาอารยประเทศ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551* จึงได้กำหนดหลักทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะกระทำได้อต่อเมื่อ การกระทำที่ร้องขอนั้นเป็นความผิดทางอาญาของประเทศที่ร้องขอและกฎหมายไทยกำหนดโทษของความผิดนั้นให้มีการประหารชีวิต หรือจำคุกหรือจำกัดเสรีภาพในรูปแบบอื่นตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป⁶² ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดความผิดนั้นไว้ในหมวดเดียวกัน หรือเรียกชื่อตามความผิดเดียวกันในทั้ง 2 ประเทศ นอกจากนั้นการแก้ไขเพิ่มเติมที่สำคัญอีกอย่างของ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 คือ เรื่องการยกเว้นไม่ต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งจากเดิมยกเว้นไม่ส่งได้กรณี ความผิดทางการเมือง** หรือทางการทหาร*** ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 นี้ยังเปิดช่องให้รัฐอาจพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ในกรณีความผิดทางการเมือง หรือทางการทหาร

⁶¹ เรื่องเดียวกัน ข้อ 16(3)

* ปัจจุบันพระราชบัญญัติส่งผู้ร้าย พ.ศ. 2551 ยังไม่มีผลบังคับใช้ โดยจะมีผลบังคับใช้ 180 วันหลังการประกาศราชกิจจานุเบกษา

⁶² มาตรา 7 การส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วยเงื่อนไขจำคุกหรือจำกัดเสรีภาพอื่นตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปนั้น กรณีอาจจะน้อยกว่า 1 ปีได้ หากเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามคำร้องขอแล้ว ไม่ว่าจะร้องขอในครั้งแรกหรือภายหลังก็ตาม

** แม้ความผิดการเมืองไม่มีค่านิยมหรือการวิเคราะห์ที่ไว้ชัดเจน แต่ศาลไทยมีแนวทางวินิจฉัยว่า ถ้าการกระทำนั้นกระทบต่อรัฐธรรมนูญและรัฐบาลไทยมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงหรือล้มล้างอำนาจอธิปไตยก็ถือว่าเป็นความผิดการเมือง

*** ความผิดทางทหาร UN Model Law on Extradition บัญญัติไว้ว่าจะต้องเป็นความผิดทางทหาร โดยเฉพาะซึ่งความผิดนั้นจะต้องไม่ใช่ความผิดตามกฎหมายอาญา เช่น จงใจละทิ้งหน้าที่ทหาร (desertion) หรือขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

และสำหรับกรณีการรับรองคำพิพากษาศาลต่างประเทศ ไทยยังคงใช้หลักการขอความร่วมมือทางอาญา กล่าวคือ เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลต่างประเทศให้ริบทรัพย์สินและทรัพย์สินนั้นสามารถริบได้ตามกฎหมายไทย ศาลไทยก็สามารถพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้นได้...

สำหรับประเด็นปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในเรื่องการใช้หลัก Double criminality กรณีที่ไทยได้ทำสนธิสัญญาทวิภาคีและประเทศคู่สัญญาที่เป็นรัฐภาคีในอนุสัญญาเช่นกัน กรณีเช่นนี้ก็เกิดประเด็นว่าจะต้องใช้หลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาทวิภาคี หรือตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 เนื่องจากอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ได้กำหนดให้ฐานความผิดทั้ง 4 ฐานตามอนุสัญญา อันได้แก่ ความผิดฐานการมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร การฟอกเงิน การฉ้อราษฎร์บังหลวง และการขัดขวางความยุติธรรมเป็นความผิดที่จะต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วย แต่สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนทวิภาคีที่ทำไปแล้ว บางฉบับก็ระบุฐานความผิดให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในตัวสนธิสัญญา* หรือบัญญัติฐานความผิด** และไม่มีฐานความผิดตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาฯ นอกจากนี้ยังมีกรณีทวิภาคีในสนธิสัญญาทวิภาคีของไทยไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 หากมีการบัญญัติเรื่องการส่งผู้ร้ายไว้ต่างกัน เช่นนี้ จะเลือกส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาใด ในส่วนของประเทศไทย พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 โดยมาตรา 4 ได้กำหนดให้ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่บรรดาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับข้อความตามสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่อเป็นทางออกสำหรับการทับซ้อนกันของสนธิสัญญาทวิภาคีและพหุภาคี กรณีเช่นนี้หากดำเนินการตามสนธิสัญญาพหุภาคีจะถือว่าเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสนธิสัญญาทั้งภาคีที่ไทยได้ทำไปแล้วหรือไม่นั้น เห็นว่า ข้อ 16(5) กำหนดให้รัฐภาคีที่ได้กำหนดเงื่อนไขในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่า จะต้องเป็นไปตามสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มีอยู่ระหว่างกันนั้น พึงดำเนินการดังต่อไปนี้ (ก) ในเวลาที่มีการยื่นเอกสารหลักฐานของการให้สัตยาบัน การยอมรับหรือการเห็นชอบ หรือการภาคยานุวัติในอนุสัญญาฉบับนี้ ให้แจ้งต่อเลขาธิการสหประชาชาติเพื่อทราบ

* เช่น ฉบับที่ทำกับ ฟิลิปปีนส์ สหรัฐอเมริกา เบลเยียม และเกาหลี เป็นต้น

** เช่น ฉบับที่ทำกับ อินโดนีเซีย และอังกฤษ เป็นต้น

ประเทศนั้นจะใช้อนุสัญญาฉบับนี้เป็นพื้นฐานทางกฎหมายในการพิจารณาให้ความร่วมมือกับประ
 ฐาติของอนุสัญญาฉบับนี้ประเทศอื่น ๆ ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นหรือไม่ และ (ข) ในกรณีที่
 ประเทศนั้นไม่ใช้อนุสัญญาฉบับนี้มาเป็นพื้นฐานทางกฎหมายในการพิจารณาให้ความร่วมมือใน
 การส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ให้แสวงหาจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับรัฐภาคีของ
 อนุสัญญาฉบับนี้กับรัฐภาคีรัฐอื่น ๆ เพื่อที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามความในข้อนี้ ทั้งนี้ในกรณีที่
 เป็นการสมควรซึ่งทำให้รัฐบาลไทยสามารถให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้กับประเทศที่มี
 หรือไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับไทยโดยอาศัยหลักต่างตอบแทนนั่นเอง

3.7.3 ความร่วมมือในการคุ้มครองพยานและผู้เสียหาย

สำหรับความร่วมมือในการคุ้มครองพยานและผู้เสียหายของไทยนั้นจะดำเนินการโดย
 หน่วยงานของรัฐบาล คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน โดยที่สำนักงานคุ้มครองพยานจะเป็น
 หน่วยงานที่ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน สำหรับการประสานงานกับ
 หน่วยงานของรัฐบาลนั้นจะมีหน่วยงานอยู่ 7 หน่วยงานที่เรียกว่า Contact Out ที่ต้องดำเนินการ
 ในการคุ้มครองพยานร่วมกับสำนักงานคุ้มครองพยานเสมอ สำนักงานคุ้มครองพยานจึงได้ทำ
 บันทึกข้อตกลง (MOU) เพื่อประสานในการดำเนินการกับหน่วยงานต่อไปนี้⁶³ สำนักงานตำรวจ
 แห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กรมการปกครอง กระทรวงกลาโหม กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและ
 คุ้มครองเด็กและเยาวชน และสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ดังนั้น จากที่กล่าวมาในเรื่องความร่วมมือคุ้มครองพยานข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าการ
 ร่วมมือคุ้มครองเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ยังไม่มีบันทึกข้อตกลง หรืออนุสัญญาระหว่าง
 ประเทศที่เกี่ยวกับความร่วมมือในการคุ้มครองพยานเลย ดังนั้นประเทศไทยควรร่วมมือกับประเทศ
 อื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทำเป็นสนธิสัญญาระหว่างกันในเรื่องการคุ้มครอง
 พยานโดยอาศัยแบบอย่างจากข้อตกลงในเรื่องในภูมิภาคอื่น และมาปรับให้สอดคล้องกับ
 ภูมิภาคของตนซึ่งจะได้เสนอร่างกฎหมายดังกล่าวไว้ในบทที่ 4 แล้ว

⁶³ Available from: <http://www.moj.fabburry.com/mou1html>[2009, Jan, 18]

3.7.4 ความร่วมมือในการคุ้มครองผู้หญิงและเด็ก

สำหรับเรื่องความร่วมมือในการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์นั้นจะเป็นบันทึกข้อตกลงทั้งที่เป็นความร่วมมือระหว่างกันภายในประเทศ และที่เป็นบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ หรือองค์กรอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างความร่วมมือดังต่อไปนี้

สำหรับการร่วมมือกันในการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ภายในประเทศไทยก็เช่น การปฏิบัติการของผู้ปฏิบัติงานสหวิชาชีพเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ กล่าวคือ เป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรง โดยทีมสหวิชาชีพจะประกอบด้วย

1. แพทย์ และสูติ – นรีแพทย์ มีหน้าที่ประเมินสภาพ และบำบัดรักษาผู้ป่วยเด็ก และสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง และรายงานสรุปผล

2. พยาบาล มีหน้าที่ประเมินสภาพร่างกาย จิตใจ ผู้ป่วยและให้การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

ด้านร่างกาย ให้การรักษาพยาบาลตามสภาพปัญหาของผู้ป่วย และด้านจิตใจต้องมีการประเมินสภาพผู้ป่วยว่ามีภาวะวิกฤติด้านจิตใจหรือไม่ และให้การดูแลช่วยเหลือตามสภาพจิตใจ แล้วจึงส่งให้ปรัักษานักจิตวิทยา – จิตแพทย์ในรายที่มีปัญหารุนแรง อีกทั้งต้องประเมินความเสี่ยงต่อการถูกกระทำรุนแรงซ้ำ และให้การดูแลป้องกันตามระเบียบปฏิบัติ รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ

3. นักสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่ประเมินสภาพปัญหาของผู้ป่วยเกี่ยวกับสภาพครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม พร้อมให้การช่วยเหลือ เช่น ค่าเดินทาง อาหาร นมผง เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ ตามแต่กรณี

นอกจากนั้นยังดำเนินการช่วยเหลือ ส่งต่อผู้ป่วยรายที่มีปัญหาที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ เช่น การหาที่พักพิงชั่วคราวให้ รวมถึงการประสานงานทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ เช่น การหาครอบครัวอุปถัมภ์ และการฟื้นฟูสภาพจิตใจ

ระยะยาว รวมทั้งการดูแลเด็ก เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีแก่เด็กกรณีไม่มีนักสังคมสงเคราะห์ก็ให้พยาบาลวิชาชีพทำหน้าที่แทน

4. นักจิตวิทยา มีหน้าที่ตรวจทางด้านจิตวิทยา อันได้แก่ สถิติปัญญา บุคลิกภาพ ปัญหาทางอารมณ์จิตใจ อีกทั้งต้องบำบัดฟื้นฟูทางจิตวิทยา และประเมินสถานภาพทางอารมณ์จิตใจ ให้การปฏิบัติทางด้านจิตวิทยาเพื่อฟื้นฟูทางด้านอารมณ์ จิตใจ และบุคลิกภาพ

สำหรับแนวทางในการดูแลรักษาผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศมีดังต่อไปนี้

(1) การช่วยเหลือบำบัดจิตใจในระยะแรก ควรแสดงความเห็นใจ ปลอดภัยจนผู้ป่วยพร้อมจะรับการตรวจรักษา

(2) การซักประวัติ การตรวจร่างกายและตรวจภายใน

(3) การเก็บรวบรวมชิ้นส่วน พยานหลักฐานทางกฎหมาย เช่น หลักฐานว่ามีการใช้กำลัง หลักฐานว่ามีการล่วงล้ำทางเพศ หลักฐานที่บ่งชี้ถึงผู้ก่อการ

(4) การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

(5) การป้องกันการตั้งครรภ์

(6) การดูแลผลกระทบทางด้านจิตใจ

(7) การเฝ้าติดตาม โดยแบ่งออกเป็นระยะเวลาดังนี้

- ภายใน 24-48 ชั่วโมง โดยติดตามอาการบาดเจ็บและการรักษาทางกายและให้คำปรึกษาทางจิตใจ

- สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 6 และสัปดาห์ที่ 12 ติดตามการเกิดโรคเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์

- เดือนที่ 3, เดือนที่ 6, และเดือนที่ 12 สำหรับโรค HIV

- ติดตามภาวะทางจิตใจจนปกติ อาจใช้เวลานานกว่า 6 เดือน – 1 ปี⁶⁴

โดยการดำเนินงานของทีมงานสหวิชาชีพมีการดำเนินงานอยู่ทั่วประเทศ เพราะประเทศไทยนั้นถือว่าเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้ตกเป็นเสียหายมาก การทำงานเช่นนี้ก่อให้เกิดผลดีอย่างมากต่อ

⁶⁴ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการค้ำมนุษย์วันที่ 13-14 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ณ โรงแรมดุสิตไฮสแลนด์รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย, หน้า 2-3.

ผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายจะได้รับการดูแลรักษาอย่างดีจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ด้วยความเข้าใจในการแก้ปัญหาอย่างละเอียดอ่อน และมีขั้นตอน

นอกจากนั้นในการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กในระดับระหว่างประเทศยังมีบันทึกข้อตกลงเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเวียดนาม และไทยกับองค์การยูนิเซฟด้วย โดยเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2551 รัฐบาลไทยกับรัฐบาลเวียดนามได้บรรลุข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง 2 ประเทศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก และการช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์แล้วซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้ลงนามในนามรัฐบาลไทย เนื่องจากได้เล็งเห็นถึงปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ซึ่งนอกเหนือจากไทยและเวียดนามแล้ว ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัญหานี้เริ่มมีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ โดยในแต่ละปีผู้หญิงเวียดนามตกไปอยู่ในกระบวนการค้ามนุษย์ถูกส่งไปยังเพื่อนบ้านทั้งจีนและกัมพูชาก่อน ถูกส่งต่อไปยังที่อื่นทั้งนี้ 6 ประเทศในเขตอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอย่างไทย เวียดนาม จีน กัมพูชา ลาว และพม่า ดังนั้นจึงมีการทำข้อตกลงกันเพื่อร่วมกันต่อต้านการค้ามนุษย์⁶⁵

3.7.5 ความร่วมมือในการคุ้มครองผู้ถูกลักลอบขนย้ายถิ่นฐาน

จากการศึกษาพบว่าขณะนี้ประเทศไทยได้มีมาตรการร่วมมือในทางระหว่างประเทศเพื่อการต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน กล่าวคือ การจัดทำแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและการลักลอบค้ามนุษย์ ตลอดจนการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นระหว่างไทยกับออสเตรเลีย⁶⁶ โดยออสเตรเลียให้ความสำคัญด้านการต่อต้านการก่อการร้ายและการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากเห็นว่าปัญหาการก่อการร้าย การแพร่กระจายของอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง และอาชญากรรมข้ามชาติเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อความมั่นคงในภูมิภาค และให้ความสำคัญกับพันธมิตรโดยเฉพาะสหรัฐฯ เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ และพัฒนาบุคลากรและอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ทันสมัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพในการป้องกันดินแดน รวมทั้งผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาลักลอบเข้าเมือง อย่างจริงจัง

⁶⁵ Thai And Vietnam PMs Meeting, "Agreement on Anti-trafficking Pact -AFP (Nasdaq – March, 24 2008)". [Online] Available from: <http://www.prachathai.com>[2008, March 24]

⁶⁶ มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 สิงหาคม 2544

ขณะนี้ออสเตรเลียลงนามความตกลงด้านการต่อต้านการก่อการร้าย (MOUs on Counter-Terrorism) กับหลายประเทศ

โดยในส่วนของประเทศไทย คณะรัฐมนตรีรับทราบการจัดทำแถลงการณ์ร่วมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการเข้าเมืองผิดกฎหมายและการลักลอบค้ามนุษย์ ตลอดจนการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นระหว่างไทยกับออสเตรเลีย โดยมีสาระสำคัญของแถลงการณ์ฯ เกี่ยวกับการแสดงเจตนากรณีทางการเมืองโดยไม่มีข้อผูกมัดทางกฎหมาย และอยู่ในกรอบของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและพิธีสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องที่จะส่งเสริมความร่วมมือและความพร้อมของทั้งสองฝ่ายในการแก้ไขปัญหาการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและการลักลอบค้ามนุษย์ผ่านองค์การระดับภูมิภาค รวมถึงการเพิ่มความร่วมมือทางวิชาการและการสนับสนุนทางการเงิน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติด้านการตรวจคนเข้าเมืองของทั้งสองฝ่ายนั่นเอง

นอกจากนั้นยังมีความตกลงอันเกี่ยวข้องกับพิธีสารเพื่อการต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ กล่าวคือ ขบวนการบาหลิ (Bali Process)⁶⁷ ซึ่งเป็นความตกลงในระดับพหุภาคีก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2002 โดยรัฐบาลออสเตรเลียและรัฐบาลอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการต่อต้านการลักลอบเข้าเมือง การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติในเอเชียและแปซิฟิก และประเทศไทยเข้าเป็นภาคี คณะกรรมการพัฒนากฎหมายที่ก่อตั้งโดยขบวนการบาหลิได้จัดทำกฎหมายแม่บททางอาญาเรื่องการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่น โดยกฎหมายแม่บทนี้เกิดขึ้นจากพิธีสารเพื่อการต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ โดยกฎหมายแม่บทนี้ มีเจตจำนงเพื่อให้รัฐที่ยอมรับพิธีสารดังกล่าว สามารถสร้างมาตรการทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดภาระหน้าที่ภายใต้พิธีสารฯ หรือปัญหาในพิธีสารเนื่องจากปัญหาของความหลากหลายของแต่ละประเทศในการบังคับใช้กฎหมายไม่เหมือนกัน โดยให้แต่ละรัฐพิจารณาบทลงโทษที่เหมาะสมในการนำไปใช้กับการกระทำความผิดตามกฎหมายแม่บท โดยมุ่งสนับสนุนรัฐในการพิจารณาบทลงโทษเพื่อนำไปใช้ในประเทศ และเป็นหลักประกัน

⁶⁷ Available from: <http://www.baliprocess.net>

ให้แน่ใจว่ารัฐนั้นจะมีบทลงโทษ เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่ร้ายแรง และมีผลกระทาต่อความร่วมมือในการช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดเป็นบทบัญญัติตามกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาทั้ง 3 ฉบับ อันได้แก่ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ และพิธีสารเพื่อต่อต้านการผลิตและการค้าอาวุธปืน ชิ้นส่วนอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนโดยผิดกฎหมาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและผู้เสียหาย ว่ามีความสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาทั้ง 3 ฉบับ เพียงใดเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาฯ และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาทั้ง 3 ฉบับต่อไป ซึ่งในบทถัดไปจะเป็นการกล่าวถึงกระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทยต่อการเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญา และพิธีสารต่อไป